

คำประพันธ์ภาษาจีน

หลวงเวทชนพิทักษ์ พิมพ์แจก

ในการฉาปนกิจศพ นางเวิน ตมิตานนท์ มารดา

๖๖ ๕
ณวดจกรวรรดิราชาวงศ์

วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๐

๒๓๓๓

2086

คำประพันธ์กาพย์

หลวงเวชชนพิทักษ์ พิมพ์แจก

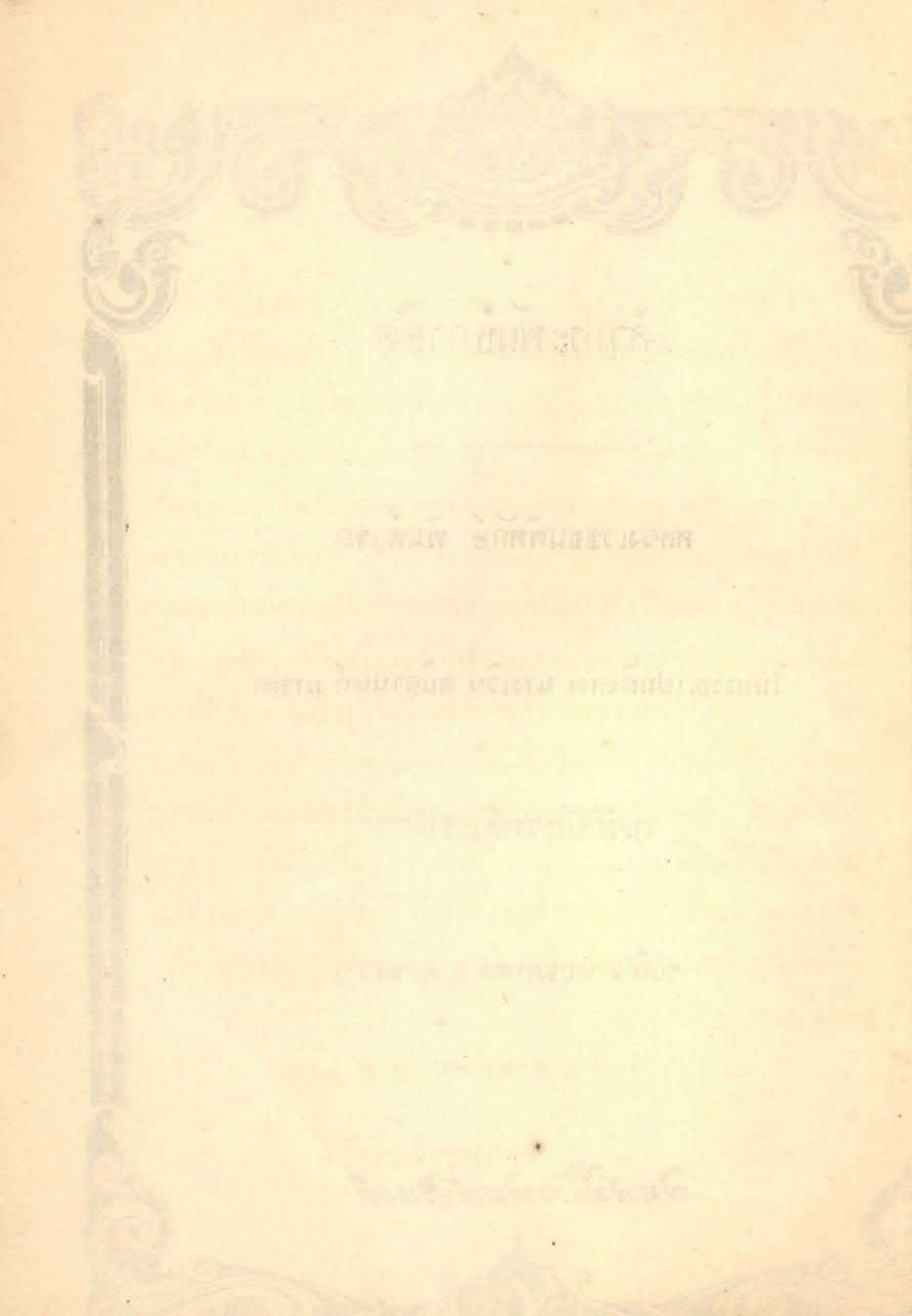
ในการฉาปนกิจศพ นางเอน ตมisanนท์ มารดา

ณ วัดจักรวรรดิราชาวาส์

วันที่ ๑ พฤษภาคม พ. ศ. ๒๔๗๐

พิมพ์ที่โรงพิมพ์วิจิตร

2086

คำนำ

ในสมัยนี้ตกเป็นธรรมเนียมนิยมที่กรรมหนึ่งสือชำระด้วยแต่
ท่านผู้มีพระเดชพระคุณและญาติมิตร ซึ่งสำแดงไมตรีจิตต์มาอัน
หนาฝาคั่ง ในการฉาปนกิจศพมารดาข้าพเจ้าครั้งนั้น จึงได้เลือก
หาหนังสือที่เหมาะสมใจข้าพเจ้า และที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์
แก่ผู้ได้พบเห็น. คำประพันธ์ภาษิต ของ อำมาตย์เอก พระยา
อุปกิตศิลปสาร (นิ่ม กาญจนาชีวะ) ปลัดกรม กรมตำรวจกระทรวง
ธรรมการ ซึ่งพิมพ์ไว้ในหนังสือลูกเสือสยามเป็นภาษิตที่สมสมัย
แม้ความมุ่งหมายจะเพียงปรารภนาให้เป็นเครื่องเตือนสติลูกเสือ
ก็ดี แต่ลักษณะของภาษิตที่ดีเยี่ยมเป็น ประโยชน์ไม่แต่โดย
ฉะเพาะเช่นนั้น ข้าพเจ้าจึงได้ขออนุญาตท่าน พระยาไพศาล
ศิลปศาสตร์ อุปนายกสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งสยาม
เพื่อคัดไปพิมพ์ขึ้นเป็นของชำระในงานคราวนี้ ก็ได้รับอนุญาต
ดังความประสงค์ และท่านพระยาอุปกิตศิลปสาร ผู้ประพันธ์
ก็ยินดียินยอมติดตามความเห็น ข้าพเจ้า จึงขอขอบ พระคุณไว้ใน
บัดนี้.

วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๐

หลวงเวชชนพิทักษ์

บัญชีเรื่อง

วัตรของลูกเสือ	หน้า ๑
ความสามัคคี	,, ๕
ทำอย่างไรจึงจะถนอมความสามัคคีไว้ได้	,, ๖
การประพฤติตนให้ดีจะต้องทำอย่างไร	,, ๙
จำแนกฆราวาสธรรม	,, ๑๐
จะประพฤติอย่างไรต่อผู้อื่น	,, ๑๔
แจกสังคหวัตถุ	,, ๑๗
อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนนั้นแหละเป็นที่พึ่งแห่งตน	,, ๒๓
ทรัพย์สินสำคัญ	,, ๒๕
สันโดษไม่ทำให้คนเกลียดกร้าน	,, ๒๕
ควรเคารพผู้ใหญ่	,, ๓๒
พ่อแม่รังแกฉัน	,, ๓๖
ลักษณะนักรบ	,, ๔๑
มนุษย์เรามีจิตใจที่ตรงไหน	,, ๔๗
รู้ไว้ไว้ว่าใส่บา แบกหาบ	,, ๕๑
ปาก ร้ายใจ ดี	,, ๕๓
จงทำเหมือนจะไม่แก่ไม่ตาย	,, ๕๖

พระยาอุปทิศศิลปสาร ประพันธ์

วัตรของลูกเสือ

ฉบับ ๑๖.

ลูกเสือไซ้เสื้อตัวไพร่
ด้วยใจกล้าหาญปานกัน

แต่กล้าไซ้กล้าอาชรมณ์
เจกัญชาดิชนคนพาล

ใจกล้ากล้าอย่างทหาร
แก้บ้านกำเนตเกิดตน

ถอวัตรครัดเคร่งเพ่งผล
ฝึกฝนไฟจิตต้นิจกาล.

จงรักภักดี พระราชา ชาติ ศาสนา

จงรักภักดีภบาล
เปรียบปานชีวิตจิตต์กาย

คือ เคารพทกกฎหมาย
มอบกายเชื่อฟังบัญชา

เรายืมชื่อไซ้

อย่างเสืออรรญ

กล้ากอบกิจการ

ดังขอพงยล

อีกชาติศาสน์สาร

เจ้าขุนมูลนาย

ถือธรรมตามพระศาสนา   กอบกิจน่านา
เพื่อผาสุกชาติทั่วไป.

เตรียม พร้อม เพื่อ กิจการ

เตรียมฝึกศึกษากายใจ   แคล้วคล่องว่องไว
ทั้งในกำลังวังชา
ทั้งในศิลปวิทยา   ทั้งในจรรยา
ให้สามารถสฤษฏ์กิจการ
ฝึกหัดหอมยัมยัทรพียสาร   เพื่อดำรงฐาน
และบ้านเมืองตนตามควร.

ประกอบด้วย สุจริต

จักกอบกิจการทั้งมวญ   กล่าวคำสำนวน
แต่ล้วนสุจริตนิจกาล
ไปคิดทุจจจริตรังควาญ   เกะกะระราญ
ก่อการหาเหตุเภทภัย
ทำตนให้คนรักใคร่   ไว้เนื้อเชื่อใจ
ทั่วไปในหมู่มิตรสหาย.

เป็นลูกผู้ชาย

ตั้งตนเป็นลูกผู้ชาย   อดทนอันตราบ
เสี่ยงกายแก่การบ้านเมือง

คำชู^๕อุ^๕อน^๕นิต^๕ย^๕เน^๕อง
ช่วยเปล^๕อง^๕บรร^๕เท^๕า^๕เอ^๕า^๕การ

ไ^๕คร^๕รับ^๕ข^๕ัน^๕เค^๕ื่อง

ใจ^๕ค^๕อ^๕ห^๕น^๕ัก^๕แน^๕น^๕แ^๕ก^๕่น^๕ส^๕าร
ชน^๕บ^๕าน^๕แ^๕ม^๕ย^๕ม^๕พ^๕ร^๕ม^๕พ^๕ร^๕าย^๕.

บ^๕า^๕ก^๕บ^๕ั^๕น^๕ห^๕ม^๕ัน^๕การ

มี^๕หิ^๕โร^๕ต^๕ท^๕ป^๕ะ^๕ และ ส^๕ติ

ท^๕าง^๕ผิ^๕ค^๕ิ^๕ต^๕ข^๕ว^๕ย^๕ละ^๕อ^๕าย

กล^๕ว^๕มา^๕ป^๕ห^๕ย^๕า^๕บ^๕ค^๕าย

ไม่^๕ห^๕มา^๕ย^๕ช^๕อ^๕น^๕ท^๕ำ^๕ำ^๕พ^๕ร^๕าง

มี^๕ส^๕ติ^๕ย^๕ัง^๕ใจ^๕ใน^๕ท^๕าง

ที่^๕ผิ^๕ค^๕ิ^๕ต^๕ว^๕าง

เห^๕ิน^๕ท^๕่าง^๕ห^๕อ^๕น^๕เพ^๕ล^๕ิ^๕น^๕เก^๕ิน^๕ค^๕ว^๕ร

ใน^๕อ^๕บ^๕า^๕ย^๕ม^๕ุ^๕ท^๕ัง^๕ม^๕ว^๕ญ^๕

รู้^๕ค^๕ิ^๕ต^๕ก^๕ิ^๕จ^๕ว^๕ร

ไป^๕ร^๕ว^๕น^๕ร^๕ัก^๕ข^๕้าง^๕ท^๕าง^๕พ^๕าล^๕.

มี^๕ป^๕ฏิ^๕ส^๕ัน^๕ถ^๕าร^๕ท^๕ี่

เค^๕าร^๕พ^๕ป^๕ฏิ^๕ส^๕ัน^๕ถ^๕าร^๕

รู้^๕ท^๕ำ^๕ข^๕ำ^๕น^๕า^๕ญ^๕

ใน^๕การ^๕รับ^๕แ^๕ก^๕แ^๕ปล^๕ก^๕พ^๕ร^๕ณ^๕

รู้^๕จ^๕ัก^๕ช^๕ัก^๕น^๕ำ^๕จ^๕ำ^๕น^๕ร^๕ร^๕ั^๕

ป^๕รา^๕ไ^๕ส^๕ใน^๕ฉ^๕ัน

ค^๕น^๕ซ^๕ึ^๕น^๕ส^๕ง^๕ด^๕ำ^๕ข^๕ำ^๕ของ

เข^๕้า^๕ห^๕าล^๕า^๕ไ^๕ห^๕ว^๕ไ^๕ด้^๕ค^๕ล^๕อ^๕ง

ก^๕ำ^๕น^๕ับ^๕ร^๕ับ^๕ร^๕อง

ถู^๕ก^๕ต^๕อ^๕ง^๕น^๕ำ^๕ใจ^๕ไม่^๕แ^๕น^๕ง^๕.

เป็นคนเอาการเอางาน

ทำการเนียบขาดแข็งแรง

แต่ไม่ใช่แข็ง

กระด้างกระเดื่องเรื่องการ

รู้จักอ่อนโยนเอาการ

ได้การได้งาน

แก่นสารสำเร็จเสร็จไป

ไม่ใช่อ่อนแอแฮไช

ล้มเหลวไหล

ทั้งให้เรีสร้างค้ำคา.

มีความเมตตากรุณาสัตว์

มีความเมตตากรุณา

สัตว์เลี้ยงสัตว์พา-

หะประกอบกิจการ

ไม่ใช่ตราครุฑทำงาน

นำทำอาหาร

เอาการผ่อนหนักพักกาย

สัตว์ที่เป็นภัยอันตราย

ต้องจำทำลาย

ไม่หมายมุ่งการทรกรรม

ลูกเสือทั้งหมดจดจำ

ไฟจิตต์คิดทำ

ประจำในขันธสันดาน

จึงจักสมลักษณะโอฬาร

ลูกเสือเท่านั้น

กอบสารประโยชน์ยิ่งยง.

ความสามัคคี

“สพฺเพสํ สัมภูตานํ สามคฺคี วุฑฺฒิสาริโก”

“ความพร้อมเพรียงของชนทั้งสี่เป็นผู้เป็นหมูกัน ยังความ
เจริญให้สำเร็จ”

อินทวิเชียร ๑๑

บรรดามนุษย์เรา
ปล่อยจิตต์บ่จำนง
ต่างคนจะต่างอยู่
ไหนเลยจะสบคล่อง
พวกโน้นจะย่ำยี้
กำลังจะแหลกกลาญ
เหตุนี้วิสัยผอง
หมู่ กองและต้องเพื่อง
อาศัยสมานมิตร
รวมแรงและรวมฉันทน์—
มากผู้ ก็มากพัฒน์
สบสรรพการงาน
ไพร่จะบ่ทำ
ยิ่งรักสมัครกัน
เหตุนี้และปวงปราชญ์

ผิจะเอามันสปลง
ชูระแห่งสหายผอง
สละหมี่ มีปรองดอง
คุณสุขเกษมसानต
คณะนี้จะรั้งความ
นฤสุขและขกเชิญ
นรต้องสภิตเป็น
মনะพร้อมประนอมกัน
ทะนุกิจจสัมพันธ์
ทะขยับขยายการ
นสวัสติโอพาร
ลุประสิทธิ ประสงค์พลัน
ก็ระอามิพัวพัน
ก็จะยิ่งพิพัฒน์นาน
นรชาติอุดมญาณ

เอื้อพวกและเออาภาร

รักชาติเสมอชี-

เพื่อเพ็ญผดุงผล

แม้ในพระศาสนา

ยกสงฆ์สโมสร—

ต่ำสงฆ์ผพร้อมพรัก

รุ่งเรือง จริยนำ

บ้านเมืองก็เหมือนกัน

พร้อมหมู่ สโมสร

จิงควรมิยมเคา—

ควรต่างประพฤติน

อ่อนน้อมถนอมใจ

มักคั่นกรณา—

ตัวเราจะจำรัส

ชาติเราจะสำราญ

ธุระเพื่อประชุมชน

วัดพลีประโยชน์ตน

คณะร่วมนิรันดร

พระมหามุนินทร

ณประสิทธิ์ชนกิจกรรม

ก็พิทักษ์พระสัทธรรม

วรศาสน์สถาวร

ผิวดรพรายภู

ก็จรัสเจริญผล

รพเหล่าประชุมชน

สุจริตจรรยา

บมิให้มลายสา—

ครร่วมถ้ำวราน

คุณวิณเนนาน

รมสุขเสมอไป.

ทำอย่างไรจึงจะถนอมความสามัคคีไว้ได้

สุรางคนาง ๒๘.

เราทราบดี ว่าสามัคคี เป็นธรรมข้อใหญ่ ก่อเกิดกำลัง
ยังกิจทั่วไป สำเร็จโดยไว ถึงความสำราญ.

ควรทราบต่อไป กอบกิจกลใด จึงได้บังดาล เกิดสามัคคี
มีทั่วสาธารณ อาศัยการงาน เหตุผลกลใด.

อันสามัคคี เกิดจากไมตรี ในกันทั่วไป เป็นด้วยความรัก
พักฟูมฟักใจ พึงพาอาศัย ร่วมใจเดียวกัน.

ร่วมสุขสำราญ ร่วมคิดกิจการ เอาภาระผ่อนผัน ลดหย่อน
อ่อนตาม ด้วยความรักกัน เกื้อให้เกิดธรรม ความสามัคคี.

เพราะเหตุฉะนั้น เราควรถือธรรม ผูกพันไมตรี ให้ชน-
ทั่วไป รักใคร่ปรารถนา แด่สามัคคี จักมีโดยจง.

กล่าวคือกอบกิจ ในธรรมสุจริต บัณฑิตประสงค กิตติ-
ข้อความ ตามใจจ้านง สรุปรวมลง คงสองวิธี.

๑. ทำตัวให้ดี

หนึ่งพึงบำเพ็ญ ตัวเราให้เป็น ผู้ประพฤติดี ให้คนทั่วไป
ไว้วางใจไมตรี โอบเอื้ออารี ในเรณิรันดร์.

๒. ประพฤติต่อผู้อื่นให้ดี

สองพึงอบรม การสมาคม ผูกมิตรสัมพันธ์ รู้จักกาละ
เทศะผ่อนผัน ถูกใจแก่สรรพ พสกนิกร.

สองข้อนี้แล เล่ห์หลุกกุญแจ แห่งสโมสรณ์ หมู่อโอบรม
สั่งสมถาวร จักเป็นอากร แห่งสามัคคี.

เปรียบเหมือนเครื่องมือ กอบการช่างคือ มีดพร้าตามมี
 ต้องซุบต้องลับ จนนับว่าดี กับรู้วิธี กอบกิจงานา.
 ถึงเครื่องมือดี ใช้ผิดท่วงที ตีที่ไหนมา มีดโคนใช้เหลา
 เอาดาพเจียนสลา ถึงมีวิชา พนเสียกิจการ.
 ถึงแม้ใช้เป็น เครื่องมือแสนชาญ ก็เกิดรำคาญ ไม่ได้
 ตั้งใจ พาให้เสียการ ต่อพร้อมสองสถาน การงานจึงดี.
 ของจิงชาวเรา ฝึกหัดขัดเกลา จิตต์ถายวลี ในธรรมจรรยา
 สัมมาจารี ประสามัคคี แก่ชาติบ้านเมือง.

การประพฤตินให้ ดีจะต้องทำอย่างไร

อินทวงศ์ ๑๒.

ผู้ประพฤติดาต—

ด้วยสุจริตเรื่อง

มีธรรมโอวาท

ตามแต่กมลฉัน—

แต่ต้องประคองธรรม—

อาชีพดำเนิน

เมตตาประจำครุ

การุณย์ประจำตน

มพิลาสมถัมเลื่อง

ตรีทวารพิสุทธพิสันต์.

อนุศาสน์อเนกอนันต์

ทสมักรจะรักเจริญ.

มประจำอุท่างอุเหน

บริรักษเกอสถนธ.

นิติผู้จะฝึกจะฝน

นิติแพทย์ประคับประคอง.

เหล่าผู้ตระลาการ
 เทียงธรรมประจำคลอง
 ส่วนธรรมประจำพา—
 ช่อตรงตระหนักใจ
 อาชีพเปลี่ยนแปลงมา
 ตามฐานาภิแห่ง
 หลักธรรมประหนึ่งวัตร
 อื่น ๆ ก็ตามฐา—
 อาชีพมนุษย์มาก
 เหลือที่จะบรรยาย
 จักขอแสดงทาง
 เพื่อเพ็ญสมโสม—
 ‘ธรรมแห่งขรวาส’
 สรรสอนนิกรฐาน
 ไว้เพื่อประพฤติตัว
 เกรงตนกมลทำ—
 ส้อย่างพระจอมปราษฎ์
 “สัจ” ประถมแถลง
 ที่สอง “ทโม” การ
 สามความมิเรรวน

บมัทธนะแบบละบอง
 มนะมันมิหวันมิไหว.
 นิหค้ำอะไรอะไร
 บมิลวงตลบแถลง.
 จริยาเปลี่ยนก็แปลง
 กรณีย์จะมีจะมา.
 ปฏิบัติมิเคลื่อนนิคตา
 นะกมลจะชวนจะขวย.
 จะวิภาคก็หลากก็หลาย
 ประจุให้ตะเอยคตะออ.
 คติกลางจะเพียงจะพอ
 รณร่วมสมัครสมาน.
 คณะปราษฎ์วิจิตรวิจารณ์
 พลเมืองจะจจะจำ.
 นรทัวจะขอบจะยำ—
 นุเสนห่มิหน้ามิแหนง.
 วรรณสาสดาแสดง
 คติสัจย์มิแปรมิปรวน.
 ทรมานสงบสงวน
 “วิติ” จิตต์เสถียรสถาน.

“จาโค” ประการสี่
 กรบสี่ประการปาน
 พาดนอร่ามเรือง
 เปนที่นิยมนานา—
 นแลฆราวาส
 ต่อไปก็อบรม

ชนมียกเงือกงาน
 อุปกรณ์ประชุมประชา.
 ดุจเครื่องประดับประดา
 ครรึกสนิทสนม.
 ทะนุอาตม์ประเทืองประดม
 ทะนุหมู่ ประสมประสาน.

จำแนกฆราวาสธรรม

ภูษงค์ประกาศ ๑๒.

ณคาบนั้นจะขอต่อ
 ฆราวาสธรรมนาน

คดีย่อณเพรงกาล
 เกลยพิสดารไซ.

๑. “สัจ” ความสัตย์

ณข้อต้นขุบลอรรถ
 ทวารสามจำใจ
 ฝิปากรรึกก็ถาวร
 เสมอไปมิไหวดัง
 คดีโลกประสงคสิ่ง
 ฝิกลาดเคลื่อนมิเหมือนหมาข

ประพฤติสัตย์ประกอบใน
 และกายจงประพฤติจริง.
 และใจก็คัมขังขัง
 เชยอนกลับขยับกลาย.
 ประจักษ์จริงมิคลาคลาย
 ก็หมดมาตนิราศผล.

จะเป็นวัตถุเครื่องใช้
 จะเป็นสัตว์พาหนะ
 ฝึกสอนแคลนมิแม่นยำ
 กระเนซ้าสี่เป็นไว
 ก็เสียกิมสิทธ์ผล
 มนุษย์เราก็ออย่างสา—
 บข้อสตัยบมีใคร
 จะเชี่ยวชาญพิทยาชาญ
 จะเป็นใหญ่จะได้ดี
 เพราะมูลนายและฝูงคน
 ฉะนั้นควรครุณแท้
 ณกายแก่จะแก้ไข

ประกอบโกและจักรกล
 ประกอบกิจประการใด.
 มิเป็นอันจะไว้วาง
 กระเนไปสี่เป็นมา.
 พินาศดลประโยชน์คลา
 รพัตรเครื่องประกอบการ.
 จะไว้วางสมัครสมาน
 ก็หมดเชิงจะชุน.
 จะเป็นท่นิยมชน
 ประจักษ์สตัยและไว้วาง.
 ประพฤติแต่ประณมวัย
 สี่เหลือเชื่องเพราะเคยชิน.

๒. “ทโม” ความทรमानใจหรือความรังตน

ณข้อสอง “ทโม” ตั้ง
 ขจัดสิ่งประชาณ
 มนุษย์แต่อุปติมา
 ก็พ่อแม่สือบรม
 กระทำชอบก็ชมชัว
 กมลเต็กสิมิกพาล

มนัสร้างกมลถวิล
 ประกอบสิ่งประชาชม.
 มิใช่ว่าจะดีสม
 และต่อมาก็อาจารย์.
 กระทำชั่วก็ทัตทาน
 จะมุ่งตามกมลตน.

เพราะอ่อนกิดและสังเกตุ
 ก็ผู้ใหญ่สีขาวขวน
 ฉะนั้นจึงประกอบด้วย
 จะเพิดเพลินณสิ่งใด
 ฝึเดิบใหญ่ก็ไร้ผู้
 มนัสเราจะสั่งสอน
 ฉะนั้นควรครุณหลาย
 ประพฤติชอบประกอบใน
 พยายามประกอบสม—
 อะไรดีก็ควรถือ
 ฉะนั้นภาวนาจะขอบผล
 เจริญคุณทวี่มี

มีเห็นเหตุมีเห็นผล
 มีให้ขวางและเขวไป
 “ทโม” ช่วยสะกดใจ
 ฝึกท่านห้ามก็หักรอน
 จะอุมชูและอาทร
 มนัสตนตลอดไป
 จะรู้กายและรู้ใจ
 สัจจญาณต้นมือ
 ฤดีข่มและฝึกปรือ
 อะไรร้ายก็บ้ายหนี
 จะเป็นพลเมืองดี
 ประโยชน์แก่ประเทศตน

๓. “วิติ” ความมั่นคง

ณข้อสามกระทำใจ
 จะทำการพิจารณา
 และเมื่อปลงมนัสแน
 ณข่าวลือระบือไซ
 มีพลาดจริงมีทั้งถอน
 พยายามกระทำจน

มีหัวน้ไหวจลาจล
 ตระหนักจึงจะปลงใจ
 ก็ไม่แปรมนัสไป
 บสมเหตุบสมผล
 และย่อหย่อนกมลตน
 จะสมเหมือนมนัสปอง

ดรณวัยสใจเบา
อะไรชอบก็ทำลอง

ประเดี๋ยวการฉะนร^๕ก^๕
ฝิเคยตัวจะเสียที่

จะจับจดมือดทน
ก็หมดผู้จะปองปลง

ฉะนการกระทำตน
อะไรเล่าจะทนทาน

อุมงค์มารครกไฟ
ฉะน่านมืสมเอา

มืวันใดก็วันหนึ่ง
ฉะนแท่หทัยขาย

มิใคร่เอามนัสตรอง
ฝิทำยากก็บากหนั.

ประเดี๋ยวยักฉะน^๕ด^๕
เพราะมีจิตต์มืมันคง.

มนัสตนมืเย็นยง
มนัสเชื่อนกิงการ.

มืย้อย่นณการงาน
พยายามมืมนุษย์เรา.

สะกัตไสละลอดเขา
ฉะน่านมืมืกลาคลาย.

จะสมชงมืนัสหมาย
จะชุชาติฉะเลมืนาม.

๔. “จาโค” ความสละ

ฉะนข้อสั^๕ก^๕ “จาโค”
กมลปลงประสงคืความ

ฝิควรทรรพยัก็จ่ายทรรพ
ฝิควรแรงกั^๕ส^๕ทน

ฝิควรชพและเลอดเนอ^๕
กษัตริย์ชาติและศาสน์สุนทร

จะจัดโลกะเส้อมทราม
เจริญหม่มมืดูตน.

ยสำหรับประชาชน
ประจากแรงแสวงบุญ.

กัยอมเออสนองคุณ^๕
สงวงสตัยและศักตศร.

พิจารณาความสราญกาย
 กะคนแก่และนารี
 กระทั่งสิทธิพึงมี
 กะผู้ควรจะสำแดง
 ประสงค์ผลกะชนมาก
 ก็แต่ต้องพิจารณา
 มิใช่ว่าจะสอนให้
 ประจหาประจครอง
 ประหนึ่งธัญญาชาติผู้
 ผิอ้อมโอชอดมชล
 ณ "จาโค" ก็ฉนั้น
 ประพตติเกิดประเสริฐสุนทร
 มาลินี ๑๕.

ก็แจกจ่ายประดามี
 ตรณผู้มีแข็งแรง.
 ก็ยินดีจะจ่ายแจก
 กตัญญูและบูชา.
 มิเกรงยากกะอาตมา
 ณข้อโลกนิยมปอง.
 มิรักใคร่สงวนของ
 ประจาทที่ประจักษ์ผล.
 จะหวานดูรราด
 ก็อวยช่อตระการคุณ.
 ฝึกุกรรมก็ถึงบุญ
 พิจารณ์ถ่องประจาทเทอญ.

นิกรตรุณหวังเจริญ	แก้ตนุเจริญ	ชะลออาตม
ณพระจตุรชีโนพาท	คือ "ขรวา-ธรรม" ไช	
นิกรนรจะมานไม-	ตรัตนุใด	จะเปรียบปาน
จะถูรคุณไพศาล	เสริมสวัสดิ์ตาล	กะแดนตน.

จะประพตติอย่างไรต่อผู้

ฉะบ้ง ๑๖

ขอเออนอรรถานุสนธิ
 เพื่ผลผูกสามัคคี

ขยายบุบล

มีข้อทำตนให้ดี
 เยี่ยงกษัตริย์แรกแจกไข
 จักขานข้อสองต่อไป
 เพื่อให้ผู้^๕อื่นชมชน^๕
 ข้าของครองครบอบรม
 บุรณ^๕แบ่มสามัคคีธรรม
 คน^๕ทมิ^๕คุณประจำ—
 เพื่องกิจต่อมิตรทั้งผอง
 เท้าผู้^๕มี^๕ของดีครอง
 ไข^๕ของ^๕นั้น^๕ให้^๕ได้^๕ผล
 ดี^๕ผู้^๕เดียว^๕โคด^๕โส^๕ต^๕ตน
 จักยล^๕รู้^๕เกล้า^๕เร^๕าดี
 เร่ง^๕คือ^๕ยถ^๕อย^๕สาม^๕ัคคี
 เรามิ^๕ประ^๕ส^๕ง^๕ค^๕ัง^๕ใจ
 จึง^๕จำ^๕ฝึก^๕ฝน^๕ตน^๕ใน
 เพื่อให้^๕เกิด^๕สาม^๕ัคคี
 มี^๕ขอ^๕สีก^๕ษา^๕บาลี
 มุนี^๕นาค^๕สม^๕ณะ
 มี^๕นาม^๕เรีย^๕ก^๕“สัง^๕ค^๕หะ”
 การ^๕พระ^๕ตรัส^๕พร^๕ำ^๕นำ^๕ขาน

ดัง^๕ได้^๕พา^๕ที
 คือ^๕ประ^๕พ^๕ฤ^๕ติ^๕ไฉน
 สอง^๕ข้อ^๕น^๕สม—
 ตน^๕แต่^๕ขา^๕ด^๕บ้ำ—
 ไม่^๕รู้^๕จัก^๕ลง
 ไฉน^๕ผู้^๕ง^๕คน
 ช่ง^๕เป็น^๕วิ^๕ถี
 ทาง^๕ค^๕บ^๕ไ^๕คร^๕ๆ
 ภาย^๕นิ^๕ต^๕จีน^๕ศรี
 วัตถุ^๕ส^๕ู่^๕ประ—

หนึ่งคือ “ทาน”^๑ ว่าการ
เจือจานตามควรส่วนนั้น

สอง “เปยุ เป ว ข”^๒ จรร—
เพราะกรรมก่อนนิสสัยอารย

สาม “อตุลจริยา”^๓ ขาน
สาธารณประโยชน์ศึกษา

สี่ “ส มานตุ ตตา”^๔

เหมาะสมกาลเทศนิยม

นัยข้อพอทางอบรม

สร้างสมพันธมิตรไมตรี

หมั่นตรึกฝึกหัดให้ดี

อย่างนี้ท่านอุปมา

อวยทรัพย์บ้านาญ

จากถ้อยคำอัน

ชวนชวนยกอบการ

บำเพ็ญอุทมา

ต่อสมาคม

สังคหะสี่

๑. “ทาน” แปลว่าการให้, กับ “ทาโค” ในตอนที่แล้วมา
แปลว่าการสละ ในที่ข้างแห่งประสงค์ความอย่างเดียวกัน แต่ใน
ที่ประสงค์ความต่างกัน คือ “ทาโค” ในพระวาจาธรรม หมายถึง
ความถึงการสละด้วยเจตนาเป็นกุศล เพื่อเป็นการบุญ เช่นออก
ทรัพย์สร้างโรงเรียน โรงพยาบาล ฯลฯ แต่ “ทาน” นั้นหมายถึง
ความว่าให้ด้วยใจโดยอ้อมอารีเพื่อยำรุงสามัคคี เช่น ให้ของ แสลง
น้ำไฟให้รางวัลความชอบ ฯลฯ

เป็นเหมือน ล้มลอ รกคลา
 ไปหาหวังทั้งหลาย
 ถ้าล้มหลอคลอขาย
 บพายผันเคลื่อนเหมือนหวัง
 แม้ว่าล้มแข็งแรงยัง
 จิตต์หวังลึกลับจิตคุณ
 “สังค หวตถ” กุล
 บบคุณคือสามัคคี
 มีความบรรยายคดี
 แจงทีละข้อต่อไป.

โคลตามมรรคา

รกกทำลาย

กุมล่อแล่นดัง

บุตรเพี้ยไพบูล

โดยความเห็นช—

แจกสังคหวตถ

สาลินี ๑๑

(๑) “ทาน” การให้ปัน
 ชื่อว่า “ทาน” นั้น
 อวยของครองน้ำใจ
 ต้นไม้ ไร่ผอวยชล
 กลไกใส่น้ำมัน
 ดวงไฟใสเชื้อเพลิง
 ร่างกายคล้ายอาหาร

จะขอบรรยายไ
 ถนอมจิตต์สนิทกัน
 จะอุ้มต้นไมเพื่อคณ
 จะหมั่นคล่องมีเสียงาน
 จะดำเกี ตลอดกาล
 ก็หิวโหยบก้าแหวง

วาจาว่าลมลม
 คำร้ายร้ายยิ่งสรรพ
 คำดีดีไม่เบา
 เหตุนั้นหมั่นคำนึง
 คำร้ายคล้ายศัสตรา
 มิตรญาวิชาดไม่ตรี
 ไม่ไกลในพ้อแม่
 กินใช้ให้สมบูรณ์
 สำคัญนั้นวาจา
 เช่นว่าด่าลูกเต้า
 “พวกมันดีแต่กิน
 ทานพึ่งตั้งทุกข์ทน
 เคืองแค้นแสนเจ็บร้อน
 ตัดลูกผูกเคียดขี้
 พ้อแม่แผ่รักตน
 ใครเล่าเขาจักมี
 พดด้ม้คุณแพรว
 ผั่งจิตดีมิตรทั่วไป
 ใช่ว่าปากของเรา
 กิดก่อนจึงผ่อนทาน

มีน้ำสมจะสำคัญ
 พลมร้ายมิร้ายถึง
 อะไรเล่าจะคล้ายคลึง
 ขนานแต่วจิต
 เฟื่องฟ้าเกษมศรี
 นิราศส่วโล่ห์ศนย์
 จะดูแลและเกอกุล
 สถานใดก็ทำเนา
 ผิหยาบขำมิเกลยงเกลา
 และคนไข้ฉนเรือนตน
 พินาสสินมิเป็นผล”
 เพราะถ้อยทาบกระทบถึง
 ประหนึ่งสรสลักตรึง
 ขจัดพรากมิฝากผี
 มีอาจทนสลัดหนี
 กมลกลั่นมิหวนไหว
 สะดับแล้วก็จิตใจ
 บมอันจะเปรียบปาน
 ผิข้อเขาก็ควรการ
 พจจำเพาะเห็นงาม

อุปสรรควิเชียร ๑๑

(๓) อุดจรรยา การประพาศประโยชน์

ณ "อรรถจรรยา"

พะยุงพยายาม

อุทิศมนัสกอบ

สมัยพิบัติดล

ฝักขจรจะเลี้ยงชี-

คะนึ่งประโยชน์นา-

ประพาศประจักษ์

อะไรฝักรัผล

จะยกนันทน์เป็น

ถนนณยามผาย

ก็เก็บและทงพัน

ปะคนพิบัติช

อุทก และ อักคี-

วิการณมารคเพื่อน

และโจรระคมปล้น

และเรือดอับปาง

สมัครประคองช่วย

พิทักษ์อนามัย

รจนายายความ

จะ ประกอบ ประโยชน์ผล

คุณตอบประชาชน

คณะชาติและศาสนา

วพลีกับบูชา

ครยังประโยชน์ตน

ธุระนิตยกังวล

ก็เผด็จมิคตาย

คติเห็นประจักษ์หลาย

ปะกะเบองและตาปู

ระยะคนจรวดผล

มณะช่วยมิแซเซอน

ภยะมีพยาธิเยอน

สติหลงมิวั ทาง

คหะพันจะขัดขวาง

นรจฆลาลัย

ทะนุด้วยกมลใส

มณะมั่งเกษมสานต์

แนะนำสหายผู้
สุขาภิบาลขาน

สนับสนุนชาติ
ฉะนั้ประชากร

(๔) สมานตุดตา

ณ ขั้ “สมานา—
สมาเสมอขล

ประชุมประชาขอบ
มีตำมิสูงสม

ผิ่ล้อมก็ล้อมควร

ผิ่ไฟก็ไฟความ

มีถ้อตุนถ้อ

ประชาประชุมจง

ปะสูงก็สูงพรา

สนิทสนมกล

ผิ่อยู่ณยศใหญ่

ละห่างสหายปอน

ปะหน้าก็ปราไส

เหมาะช่วยก็ช่วยสม

บมิรู้วิธีการ—

คติข้อสถาพร

ตุนศาสน์และภูธร

จะนิยมณสากล

ความปิ่นผู้มีตนเสมอ

ตมตา” พะยุงตน

เหมาะเจาะกับสมาคม

มนะชอบนิยมชม

ทูลวาทผิพองาม

บมิชวนจะเลวทราม

สวภาพมิไผ่สูง

คติคือสมานฝูง—

มนะร่วมเจริญผล

คุณ, ต่ำก็ชมตน

คณะญาติสโมสร

ก็มีได้สัถ์ดรอน

คณเคยสมาคม

หลุดยสนิทสนม

เคราะห์ฐานะเมตตา

ณส่วนสหายต่ำ
สนิทเสนาหา
พะยุงเพื่อยศ
จะหยอกจะเอนแปลง
ละน้แหล่น้อยใหญ่
มีห่างระกางเงิน
ดุจนเจริญเกิด
วิไลชั่วเวลาจี้—

ก็มีดำริวิทยา
ดุจเดิมมีหน้าแหม่ง
มีประชดแสดงแกล้ง
คติเก่ามีกำเกิน
ก็มีได้เผด็จเมิน
และมีหลักละไมตรี
จะประเสริฐประสิทธิ์สี่
รสถิตตลอดกาลปี

สัทรา ๒๑

เผยสามัคคีเสนอสรร
ควรประพฤดิบรร—
เพื่อความบึกแผ่นพิศาลไพ
จบยุบลไซ
สวมฤทธิไทรรัตน์พิทักษ์สร
มีกมกุฏขัณ
สวมผลเพื่อเพียรประพันธ์ภา
มั่นสมักรก

พกุลตรุนอัน
จุนิสสัย
บุลยณคณะไทย
ประพันธ์ฉันท
พนรและวรธร
ทสี่มา
นิคบุรณะประชา
ล นานเทอดู.

“อุตฺทา หิ อุตฺตโน นาโถ”

ตนนั้นแหละเป็นที่พึ่งแห่งตน

โคลงสี่—วิริยมาลี

พุทฺธภาษิต^๕
เป็นเครื่องเตือนจิตต์คิด^๕
ยามความเกียจคร้านดัง^๕
ควรยกธรรมน^๕เฝ้า

ยาม^๕เรบได้^๕
เพราะพึ่งผู้ ปกครอง^๕
เสอผ้าค่าอาหาร^๕
ทุกซ์แต่เพียงเอนอา^๕
นับว่าเราได้พึ่ง^๕

แต่ท่านไม่เฝ้าพะนอน^๕
มีน่านท่านจังกก^๕
ต่อจาก^๕แล้วควา^๕
ไหนจัก^๕เลียงท่านผู้^๕
ผู้^๕แก่เฒ่าถึงสมัย^๕
ไหนจัก^๕ลูกเมียครอง^๕
ผู้^๕อื่นใครเอื้อ^๕เพื่อ^๕

ควรค่นึง^๕ นักรู้^๕
ค่า^๕เข้า^๕

ดุดชก^๕ เรานา^๕
ไผ่^๕ครอง^๕
เตือดตาล^๕ ไต^๕เลย

ครบหน้า^๕
ฤห่อน^๕ ทุกซ์^๕เลย

โอร^๕รู้^๕ขอ^๕
ผู้^๕ปก^๕ครอง^๕เฮย^๕
เน้น^๕ซ้ำ^๕

จัน^๕แก่^๕ ตาย^๕พ่อ^๕
พึ่ง^๕ใคร^๕

ปก^๕ครอง^๕ เรา^๕เฮย^๕
บุตร^๕เกอ^๕

ตริก^๕ตระ^๕ เตรี^๕ยม^๕เทอญ^๕
พัก^๕ฟุ่ม^๕

เรามือเท้าเท่า
 กิ๋ยซึ่งไม่เก็นภูมิ
 แม่บากบั่นหมั่นเอา
 คงสิทธิ์สักครั้งแล้ว
 หน้าทมนุชย์พอง
 แต่จักพังตะบึงไป
 หมูไปไก่อังมา
 บางอย่างตนต้องใช้
 เราไม่หัดว่ายนน้ำ
 พังเพื่อนยามตกชล
 ยามขาดเพื่อนมิวาย
 มีเพื่อนเพื่อนคุ้มได้
 ยามเรือล่มโอดเข้า
 รวบกระหวัดขัดมือ
 ทั้งเพื่อนและตัวเรา
 น้แหละคอยเฝ้าเพื่อ
 ลูกเสือควรรัดข้อ
 หวังพังแต่ตัวเรา

เทียมเขา สันพ่อ
 มนุษย์แล้ว
 ใจผี ผักแฮ
 คลาดไฉน
 พังพา กันเฮย
 ไปได้
 เหมาะแก่ กันพ่อ
 ช่วยตน
 นึกหมาย—
 ช่วยอุ้ม
 วอดชีพ ฤพ้อ
 สะควกหรือ
 กอดเขา แน่นเฮย
 ขัดเท้า
 ฤรอด ชีพเลย
 พังเขา
 ภาษิต น้เทอญ
 รอบด้าน

บำเพ็ญฝักฝนกิตย
ทั้งช่วยเพื่อนบ้านด้วย
แม่เราปลงจิตต์พร้อม

ต่างฝ่ายต่างกะว้า
พยายามฝึกหัดสรร
สยามจักหลังดินล้วน

ชาติต้องการให้ช่วย
อาจช่วยได้ตั้งความ
ชูทศเทิดพระไท
สมเกียรติยศผู้เชอ

การช่วย ตนเทอญ

คุณ
เพรียงกัน ละนนา

กะวาดถ้วน

พพิท ยาแฮ

เลกงาม

นั้ไร ก็ดี

มั่งเกอ

เทียมเทศ อารยพ้อ

ชาติไทย.

ทรัพย์สินสำคัญ

“สนตุญจี ปรม ฐน”

“ความสันโดษ (คือความยินดีในของแห่งตนที่มีอยู่)
เป็นทรัพย์สิน อย่างยิ่ง”

กลอนสุภาพ

ขอเผยพุทธภาษิตจิตใจ ขยายความตามควรสำนวนไทย
แต่อาศัยเค้าความตามบาลี คำ “สันโดษ” ฟังดูอกรูสึก

ไม่ลุ่มลึกเทียมทศวรรถวิ^๕ ซึ่งนับเป็นทรัพย์สิ่งยังมี^๕ จึง
 ขอ^๕แจ้งความตามวิจารณ์^๕ หมายความว่าทรัพย์สิ้นสิ้นทั้งหมด
 เกียรติยศศักดิ์สุขทุกสถาน ได้เท่าใดไม่เพื่อทะเยอทะยาน
 จิตต์เบิกบานพอใจตามได้มา นี่แหละนักปราชญ์นับว่าทรัพย์เกิด
 ประกอบเกิดคุณหลายณภายนอก^๕ เหล่าลูกเสือควรจำเป็นตำรา
 ถือเป็นวัตรอัตราอย่าคลาคลาย จงคิดดูผู้ใดไร้สันโดษ^๕ ถึง
 มีโกฏีล้านนับทรัพย์ทั้งหลาย ก็ไร้ผลผาสุกสนุกสบาย เหมือน
 ดินทรายไม่นับว่าทรัพย์จริง เพราะเหตุไรจึงเป็นได้เช่นนั้น ?
 เพราะเหตุมี “โลก” ถ้าเข้ามาถึง เกาะดวงจิตต์ติดแน่น
 แน่นกับปลิง มุ่งแต่สิ่งของเขาเผ้าพะวง ทรัพย์แห่งตน
 จิตจางอย่างกระเบื้อง เหลือบชำเลื่องทรัพย์ทำนงงานประสงค^๕
 ถึงจะเลิกก็เป็นเลิกเจตบรรจง จิตต์จำนน้อมใจใฝ่นิยม ลาก
 ยิงไหลใจยิ่งโลกเผ้าโอบเอ้อม โลกไม่เสื่อมสร้างหายสัปดาห์
 ผม^๕ ข้าพชาตวัณชียามาระคม เมื่อไม่สมจิตต์มาดอาฆาตคุณ
 เกิดรันทน^๕พันแหว่งแย่งทรัพย์ เพราะโลกจับจูงส่งไปลงหลุม
 ที่เดินเลื้อยโลกล้อมเข้าห้อมรุม เพราะไม่คุณ “สันโดษ” เป็น
 โทษเดิม ช^๕ให้เห็นเช่นเราเข้าสมัคร เป็นพนักงานกรม
 ปราบปราม^๕เริ่ม ย^๕สืบบาหนักท้อไคร้ต่อเดิม เพราะจิตต์เหิม
 เห็นเพื่อนไม่เหมือนเรา เขาสืบห้าสืบไกลลิบลิบ อยาก
 ขยับย่างเขยิบขึ้นเทียมเขา หมดยินดี “ย^๕สืบ” ไปหยิบเอา

เงินเดือนเขามาจำฟังก์ะนั่งตรง กระสับกระส่ายสนใจอยาก
 ได้บ้าง ถ้ำขัดคางแค้นใจ 'ฤทัยหมอง' นี่คือโลกหลงเพื่อ
 มะเมอปอง มุ่งเอาของเขามาเป็นอารมณ์ เงินยี่สิบส่วนได้
 ไม่ให้สุข กลับให้ทุกข์ถ่วงหนักยิ่งหมักหมม เกิดริษยาตา
 ร้อนนอนระทม ถึงได้สมก็ไม่ได้ปลื้มจิตจาง โลกต่อไปให้
 ทวีไม่หยุด— ไม่เต็มคุดังกระบุงและยังฉาง ลงท้ายถึง
 ชึ่งทุกข์คุกตะราง จึ่งจะวางโลกนี้กรู สักตน วิสัยจิตต์บิต
 เบียงเอียงข้างบาป ต้องบำราบอบรมบ่มกุศล— เสียแต่ยัง
 ย่อมเขี้ยวเบากลม ถ้าเกิดตนดกลักฝักไม่คลาย อดสำห้เกิด
 ชาวเราเขี้ยวอายุ คงจะลุเล็ดผลดังคนหมาข เพราะสันโดษ
 นทานบรยาย เป็นคุณแก้หึงขายทุกคนไป ไม่ว่าใครใจ
 กายสบายแล้ว เหมือนได้แก้วกอบค่าจะหาไหน ยิ่งกว่า
 ทรัพย์นับแสนในแดนไตร ซึ่งไม่ให้สุขสมอารมณ์ปอง ความ
 สันโดษนี้แหละช่วยอำนาจสุข แก่ชนทุกเทศถิ่นสิ้นทั้งผอง
 ทั้งยากไร้ไพร่ผู้ด้อยเงินทอง จึ่งเป็นของควรนับ "ทรัพย์อุดม"
 ไม่ว่าทรัพย์สิ่งสินเครื่องกินใช้ ถ้าแน่นไม่ยินดีถึงมกม ก็
 สันสุขสร้างจิตต์ที่ซัดชม จึ่งไม่สมจะเป็นทรัพย์เพราะอับคุณ
 เรากินข้าวกับปูเค็มข้างเอมโอช ด้วยสันโดษมีประดับสนับหนุน
 ก็สำราญการกินตามสินทุณ ถ้าแน่นวันหวังดูเขาผู้ดี คำนึง
 หมูเป็ดไก่ใส่สำหรับ จิตต์ก็กลับกลายเบอด้งเหยอฬ ถึง

กระยาหารท้าวเจ้าบุรี ไม่ยินดีโอชาก็คลาคลาย บางคนม
 เมียงามอร่ามพักตร์ น่าจะรักแต่ก็ไปพอใจหมาย ปองแต่
 ดูกเมียเขาเผ้าตะกาย เลยแห่งหน้ายเมืงตนทนระกำ อย่า
 ตั้งจิตคิดจ้องแต่ของเขา โลกจะเข้ามาหาพาลถ้า ทรัพย์
 สิ่งใดได้มาอดสำหังำ กิดกระทำให้เป็นคุณหนุนสรณู เขา
 ใช้แพร่แสงามอย่าตามเขา จะทำเรร้อนข้างทางข้าวสาร เรา
 มีผ้าพอใจไม่ทะยาน ก็สำราญราวกันกับชั้นแพร มีเท่าใด
 ยินดีเพียงมันน ที่เกินขึ้นวาสนาอย่าแยะแส ใจมนุษย์จ้ง
 รักนั้รักแปร ข่มใจแก่เกียงห้ามอย่าตามใจ ให้เคยชินยินดี
 แต่ที่ชอบ ตามระบอบตั้งแจ้งแกลงใจ จักได้รับสำราญบาน
 'ฤทัย ตามวิสัยโลกีย์ทวี เอย.

มาตถวตฺ ปรทาเรญ

ปรทรวเชญ โฉยญฺจรวตฺ

อาตมวตฺ สรวกฺขเตญ

ย: ปสยติ ส ปณทิต: ฯ

ผู้ใดเห็นภริยาของผู้อื่น เสมอมารดาตน,

เห็นทรัพย์ของผู้อื่น เสมอก่อนดิน,

และเห็นสัตว์ทั้งหลาย เสมอด้วยตน;

ผู้นั้นกอบันทิต.

หิโตปเทศ.

สันโดษไม่ทำให้คนเกียจคร้าน

“อุฏฺฐาตา วินฺตเต ธนํ”

“ผู้หมั่น ย่อมได้ทรัพย์”

กลอน

ข้าเจ้าได้ไชธรรม์สันตฺตฤๅ ๗ เพื่อแนะนำำสินด้วยยินดี
เป็นวิธกอบการสำราญใจ มีบางท่านค้านว่าพาให้คร้าน มัว
เบิกบานทรัพย์เก่าทำเนาใหม่ ไม่ตั้งหน้าหาเติมเพิ่มขึ้นไป
เหมือนทำให้เห่ทางทางเจริญ จึงขอสับอนุสนธิ์พันธต่อ เพื่อ
กันข้อสงสัยเข้าใจเห็น ขยายขยันอันเป็นข้อท่านขอเย็น เป็น
ทางเดินดลทรัพย์นั้นบัดนี้ แต่ขอกล่าวแก่กันเรื่องสันโดษ
ว่าไร้โทษในทางหำขยัน เพราะสันโดษเพาะปลูกให้ผูกพัน
แต่ในสรรพทรัพย์ผองเป็นของตน กันเขย่งเฟ่งปองของผู้อื่น
ซึ่งเป็นพื้นทุจจริตอนิฏฐผล ให้รู้ไว้รู้รู้ครุอดทน บำรุงผล
ผาสุกทุกเวลา ไซ้ท่านจักห้ามปรามความขยัน ซึ่งผิด
ธรรมโมฆาทศานา อันสอนให้พากเพียรเรียนวิชา ให้
อุตสาห์กอบกิจเป็นนิจกาล ซึ่งเป็นข้อคู่กันกับสันโดษ บัน
เทาโทษทางให้ ฤทัยคร้าน แม้ผู้ใดไฝฝั้นขยันงาน ทรัพย์
ก็เกิดตามการณสถานควร เมื่อได้ทรัพย์ก็ต้องมั่นในสันโดษ
เพื่อประโยชน์ยังจัดดีไม่ผิดสวน ไม่ละโมภเมามัวเครื่องยั่ววน
ตามสำนวนที่พันพันข้างต้นมา.

แดนจักรราชเกษมทิติ "ผู้หมั่นกิจกอบทรัพย์" สำหรับ
 ว่า ชนต้นขอชักนำธรรมดา แห่งโลกมาหนุนคำขอร้อง
 ธรรมดาสิ่งต่าง ๆ สองชนิดพืชสัตว์ท่านจัดสรร มีหน้าที่
 เลี้ยงตัวทั่วทุกพรรณ ส่วนพืชนั้นเกาะแน่นกับแผ่นดิน แต่
 ใบรากชูสุดยอดอาหาร ไม่รู้กลานเคลื่อนออกไปนอกถิ่น แต่
 สัตว์รู้โคลคลาเที่ยวหากิน รู้เดินบินรู้ว่ายตามสายชล บาง
 ชนิดนำชมสังสมเหยื่อ ไว่กินเมื่ออัคคัยามขัดสน ไม่
 ปรากฏเกียจคร้านการเลี้ยงชนม์ ทั่วสากลเกิดประจำธรรมดา
 ส่วนมนุษย์แปลกสัตว์ดิรัจฉาน รู้คิดอ่านเลี้ยงกายได้หลายทำ
 รู้บัญญัติจัดทรัพย์นับราคา ทำสินค้าซื้อขายแจกจ่ายกัน
 สังสมทรัพย์สิ้นไว่กินใช้ เมื่อยามไร้เดือดร้อนได้ผ่อนผัน
 บอกแขกแขกแกล้งรู้ แบ่งปัน ผู้ใดหมั่นมุ่งหากินสาธุ ถ้า
 ผู้ใดเกียจคร้านในการหา เมื่อเวลาแสบท้องก็ต้องทุกข์ ต้อง
 พังเขาเอาลูกขอเขาจ่อจุก เพราะหิวรุกแรงตนต้องทนอาบ น
 มนุษย์ดอกจึงได้พึ่งเพื่อน ถ้าเป็นเหมือนนกกาแล้วอย่าหมาย
 หิวมันไซ้ให้ย่นหมั่นตะกาย เขากไรเรหาเย็นมารัง หาก
 ไหนไม่ต้องขอร้องให้หา ธรรมดาจัดล้อมไว้พร้อมพรัง จงยล
 เย็นนกกาหาลำพัง ไม่ควรนั่งคอยบุญให้จนใจ คนได้
 เปรียบสัตว์มากเลี้ยงปากท้อง เพราะสัตว์ต้องสืบเสาะฉะเพาะ
 เหยื่อ สัตว์กินหญ้าเสาะหญ้าไม่หาเนื้อ ไม่รู้เพื่อผ่อนผัน

แลกกันกิน คนเราไปได้ทุกทำอุตสาหกรรม เป็นต้องเกิด
 ผลิตเป็นทรัพย์สิน จงบากบั่นหมั่นหาเป็นอาชีพ สิ่งสม
 สิ้นส่วนได้ให้ใหญ่โต เอาอย่างปลวกบวกรินทำถื่นที่ มันชน
 ที่ละเท่าไรได้อีกโข เราเก็บทรัพย์สินนับทวีเพิ่มภัยโย คงเคิบ
 โตดุจกันเป็นมันคง ข้อสำคัญมากนั้นคือหมั่นหา เพราะ
 เวลาไม่ตามความประสงค์ บัดเดี๋ยวถึงเดือนบั้งนตรง ไม่
 ข้างคงเข้าวัยใกล้ชรา หมกโอกาสพยายามเสาะความสุข เพราะ
 สันนุคยามเหมาะที่เสาะหา กำลังลดถดถอยน้อยปัญญา โรค
 ก็มาเยี่ยมเข้าเป็นเจ้าเรือน ได้แต่นั่งนึกตามเรื่องความเก่า
 “พุทโธ! เราเหลวไหลใครจะเหมือน ทั้งเวลาหาแต่เครื่องแะ
 เซอน จนวัยเลื่อนล่วงมาเข้าตาจน” ชาวเราเอ๋ย! เวลานั้น
 หายาก มีค่ามากมุ่งใช้ให้ได้ผล สมด้วยภาษิตอ้างไว้ข้างบน
 ใครหมั่นธนม้าพาเจริญ สรุปลความตามนัยสอนให้เพียร เมื่อ
 เด็กเรียนอย่ารังเกียจห่างเหิน ได้วิชาพาพะยุงให้มุ่งเมิด ทาง
 ดำเนินเลี้ยงกายสบายตน เมื่อเคิบใหญ่ไผ่ผันขยันหา ทรัพย์สิน
 จักมาเหมือนอ้างไว้ข้างต้น ใช้เครื่องมือคือวิชาเสาะหาจน
 จักสพบผลพูนสรอ์อันดังาม.

ของหมั่น! หมั่น! หมั่น! ทั่วกันเถิด คงจักเกิดเศรษฐี
 ทั่วหลาม อุปถัมภ์บ้านเมืองให้เรื่องนาม ประสพความไพบูลย์
 พูนสราญ คนมีทรัพย์สินแก่เฒ่าก็เบาจิตดี ทรัพย์สินเปลืองปลิด

ทุกข์คล้ายหลายสถาน เช่นพื้นหักใส่ใหม่พอใช้การ เมื่อ
 อยากอ่านหนังสือขอแว่นตา เดินไม่ไหวใช้รถหมดค่าปาก ถึง
 โรคมากหาหมอรักษา ทั้งหลานลูกผูกใจเวียนไปมา คง
 หลับตานอนตายสบาย เอย.

ควรเคารพผู้ใหญ่

“อภิวาทนสัณิสส นิจัม วุฑฒาปายโน
 จตฺตาโร ชมฺมา วุฑฺฒนฺติ อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ”
 (ธรรมทั้งหลายสี่ คือ อายุ วัณณะ สุขะ พละ ย่อม
 เจริญแก่ผู้มีการไหว้เป็นปกติ มีความประพฤติยำเกรงแก่
 ผู้เจริญแล้ว (แก่) เป็นนิตย์).

ขอนำพุทธภาษิตใจนี้ บรรยายความตามควรสำนวน
 ไทย ตามวิสัยสามารถอาตมา พระคาถาบาลีจุนเษบท พระ
 สุกตโลกเชฐฐเทศนา มีเนื้อความงามล้ำเป็นคำรา ทานนำ
 มาสวดใช้ได้ ‘สัพพี ฯ’ ความว่า “ธรรมทั้งสี่มีอายุ วัณณะ
 สุขะ พล วมลศรี ย่อมจำเริญแก่ชนกมลมี จิตต์อารีอ่อน
 นบอภิวาท และประพฤติยำเเกรงผู้แก่” นี้คำแปล
 คาถาที่วานั้น ไม่สังเกตเหตุผลอันสำคัญ ความกึ่งั้นเงียบ
 เงื่อนเลื่อน ๆ ไป ขอเชิญลองตรองตรึกนึกสักนิด อย่าพึงคิด

ว่าท่านขอลอให้ไว้ คนแก่มักป้าหาริย์สักปานใด จึงทำให้
 ฝนบประสพคุณ พุทโรวาทมิไว้ให้สังเกต ต้องเชื่อเหตุผล
 จับสนับหนุน นี่เหตุผลกลใดจึงได้บุญ ขอลงทุนบรรยายขยาย
 ความ ชีวิตเราทุกข์ยากมามากหลาย อันตรายรอบตนออกแล่น
 หลาม ท่านบิดามารดาพยายาม บัองกันความอันตรายมาภัย
 กอง นับแต่คลอดปลดปล่อยถึงรู้จัก มอบชีวิตไว้กับอกชนกสอง
 ต่อนมารู้จักรู้ตรึงตรอง และรู้ลองกอบการงานทั้งปวง ยิ่ง
 เพิ่มทุกข์สองชนกในอรุณ ต้องตามสอนทุกฝัก้าวคอยนำ
 หน่วง ยิ่งวังได้ไกลดักขึงหนักทรวง เพราะเป็นห่วงเห็นว่า
 บัญญาเขาวัว ทพ้อมแม่มังม้างพิเลียง ให้กล่อมเกลี้ยงทารก
 ฝ่อนอกเขา จนถึงเข้าเล่าเรียนค่อยเปลี่ยนเบา เพราะครุเอา
 เป็นฐานะเรียน เชิญคะนั่งถึงซพรีบวิตก แม้ชนกน้อย
 ซาคิดพาเหียร ไม่อุปถัมภ์ตรำตรากด้วยพาภเพียร คงตายเตียน
 มิได้อยู่เป็นผู้คน ชีวิตเรานามาถึงคราน ก็เพราะมีจิตตัง
 พังนุสนธิ์ ท่านว่า 'อย่า' เราก็อ 'อย่า' ไม่กล้าชน จึงครองชนม์
 มาตลอดไม่วอดวาย เราทารกหมกใหม่ในสมุก จะรู้ทุกข์ทั่ว
 ถึงอย่าพึงหมาย ไหนรรางรถยตร์จะชนตาย ไหนสัตว์ร้าย
 รวถึงชีวิต ไหนตกหล่มจมน์ด้วยปล้ำพลาต ไหนอากาศ
 หนาวร้อนไม่ผ่อนผัน ไหนอาหารการกินสิ้นทุกวัน ไหนพั

พันโรกระบาดชาตวิจารณ์ ทั้งนี้เราเข่าว้อยไม่รู้ได้ ต้อง
 ผู้ใหญ่รักษาคอยว่าเรา เขาแก่กว่ารู้กว่าทุกอาการ เรียก
 ว่า “ท่านอาบนํ้าร้อนมาก่อนเรา” นี่เป็นเหตุให้เราต้องเคารพ
 ต้องนอบนบกราบไหว้เอาใจเขา ไม่เถียงร้นด้นถือหัวต่อเดา
 อุตส่าห์เคารพน้อมถนอมใจ นี่แหละเป็นปฏิการให้ท่านรัก
 ถึงคราวจักเสียชนม์พันวิสัย ไม่รู้เท่าเบาบุญญาทำใด ๆ ท่าน
 จะได้แก่กันอันตราย ถ้าอวดดีดื้อดองไม่ฟังท่าน คงวายปรมาณ
 คราวหนึ่งอย่าฟังหมาย ด้วยผองภัยรอบข้างอย่างภิปราย ไม่
 เป็นชายหญิงอยู่สักผู้ คน ทั้งนี้เจ้าพุทธพาศย์หากแถลง ให้
 แจ่มแจ้งเลาเลศในเหตุผล นบผู้แก่อานิสงสัยขนิษฐนัม เป็น
 ขอดันจตุธรรมที่นำมา ถึงวันละสุขะพละเล่า ก็มิเจ้าเดียว
 กันละนนหนา ท่านผู้ใหญ่ไผ่จิตต์คิดเมตตา คอยอุตส่าห์
 อุดหนุนคำจุนเรา ทำอย่างนสสันจะพลันเผือด สุขจะเหือด
 ห่างหายเพราะกายเศร้า กำลังทรมตามกันไม่บันเทา อุตส่าห์
 เผาป้องกันอันตราย ที่เรากอบผิวพรรณสันติสุข บำราศ
 ทุกข์กำลังสันทั้งหลาย เพราะผู้ใหญ่เลี้ยงมาทุกหนน่าย ไม่
 ควรคลายเคารพอภิวันท์ โบราณว่าส่ำเท้ายังก้าวพลาด ถึง
 นักปราชญ์ก็ต้องพลางทั้งนั้น แม่เต็บโตรถึงกาทังกัน ควร
 ผ่อนผันขแรงให้แจ้งใจ จงคะนึ่งถึงเราเมื่อเข่าว้อย ท่าน
 เป็นผู้ ผักหัดดัดนิสัย อาศัยเราเชอท่านจึงผ่านวัย ตาม

ที่ไชยแฉ่งแสดงมา.

อันผู้แก่บ่าของท่านมีไว้ ว่า (๑) แก้ววัย (๒) แก่ชาติวาสนา
อีก (๓) แก่คุณความดีที่มีมา ศัพท์ที่ท่านว่า “วุฒะ” ควรประณต
(๑) ท่านผู้เกิดก่อนเราผู้เยาว์กว่า ควรเรียกว่าแก้ววัยได้ทั้งหมด
ควรเคารพตามชั้นเป็นหลั่นลด ให้สมยศบูยาหรือตายาย (๒) ผู้
กษัตริย์สุริยวงศ์ดำรงราชฤทธิ์ ผู้แก่ชาติเชิดเกล้าเราทั้งหลาย
ถึงวัยน้อยนับเข้าในเจ้านาย ควรถวายอภิวันท์นิรันดร์ (๓) ผู้
ทรงคุณความดีเป็นขีสงฆ์ ผู้ดำรงวิทยาอุตสาหะสอน ผู้ทรง
คุณสูงชันฐานันดร ผู้อุปการเกื้อหนุนคำจุนมา เรียกแก่คุณ
ควรนบอภิวันท์ ถึงวัยอ่อนหย่อนชาติวาสนา ควรได้รับเชิดชู
และบูชา ตามคุณานุกรมนิยมกัน.

ขอเชิญเพื่อนผู้เยาว์เราทั้งหลาย อบรมกายปากอ่อนค่อย
ผ่อนผัน ผักนิสสัยไต่บำเพ็ญเป็นนิรันดร์ จักสบบรรพ์สืออย่าง
ดั่งข้างบน ไม่เท่านั้น, ท่านได้ไฝ่ประพฤติ เป็นหลักยึดมั่น
คงจักส่งผล โลกนิยมชมชื่นแผ่นดินดล ว่าท่านคนกตัญญู
ผู้รู้คุณ ผองผู้ใหญ่ได้พมท่านนบนอบ จักชื่นชอบที่สุดเฝ้า
อุดหนุน พร้อมด้วยจิตต์เมตตาและการุณย์ แนะนำคุณคัม
ช่วยอำนวยพร ไม่เท่านั้น, ท่านได้เอาไว้อย่าง ผู้น้อยข้าง
หน้าดุจดังครูสอน จักนบท่านกาลแก่เป็นแน่นอน ไม่ขาดตอน
ตัดธรรมเนียมประจำไทย

เดชะผลเจตนาปสาทะ ไตรรัตนคุณลบสมสมัย จงเป็น
ผลสำคัญประสิทธิ์ไทย อุดารยธรรมนำชัยเสมอ เทอญ.

พ่อ แม่ รุ่ง แก้วนัน

มีจีนแสบแก่เต่าได้เล่าไซ้ ถึงเรื่องงัวว่าเล่นกันเช่นไร มีข้อ
ใหญ่นั้นก็เป็นเช่นละคร แต่ข้อหนึ่งแก่เต่าเขาประสงค์ มุ่ง
จำลงในข้างเป็นทางสอน ชีทางธรรมมีมรรยาทแก่ราษฎร เหมือน
ละครสุภาสิตไม่ผิดกัน เรียบวชนาคโกนจุกในยุคนั้น มี
กล่าวกลอนเพราะพรึงทำมิ่งขวัญ การขึ้นหมากยุคเก่าท่านเล่า
กัน มีสวดฉันท์เรียกว่า 'สวดมาโลย' แก่ก็คือท่านหวังจะสั่งสอน
แต่ผันผ่อนตามนิยมสมสมัย มีเฮฮา พาสนุกเครื่องปลุกใจ
สมกับได้มีงานการมงคล ในหมู่บ้านย่านกลางเมื่อปางก่อน
มีโรงเรียนธรรมทานการกุศล เพื่อเป็นเครื่องเรื่องบุญญาประชา
ชน ในตำบลอู่ดัดแก้วใกล้วัดวา เรียกว่าโรงเรียนประจำบ้าน
เหมือนสถานที่ฝึกทางศึกษา บางคราวมีการกุศลปนเฮฮา เพื่อ
ให้พาเพลินเพลิดเพลินใจ ฝ่ายจีนเขมามีได้อย่างที่ว่า เอาจว
มาฝึกหัดดัดนิสัย บ่มดูตมซึมซาบปลื้มปลาบใจ เสมือน
ได้รู้เห็นที่เป็นจริง.
ถึงเรื่องหนึ่งแก่เต่าครั้งเยาว์อยู่ ได้ไปดูจำไว้ได้ทุกสิ่ง
เกาะในจิตต์ติดแน่นแน่นกับปลิง เลยเป็นสิ่งสอนใจจนใหญ่มา

ตามเรื่องนั้นว่ามีเศรษฐีหนึ่ง เป็นคนซึ่งสูงชาติวาสนา มีทรัพย์
 สิ้นเหลือล้นคณนา มีบ้านช่องแน่นหนาด้วยข้าไทย ท่าน
 เศรษฐีมีบุตรสุดที่รัก แก่ฟุ่มพอกไฟจืดดีพิสมัย มีคนเดียว
 แสนจะห้วงดังดวงใจ หวังจะให้สืบวงศ์ดำรงไป มีโรงเรียน
 ใกล้บ้านอาจารย์สอน กลัวลูกอ่อนลำบากไม่พรางได้ อุตส่าห์
 ข้างครบมาแต่ไกล ให้สอนในบ้านตนสัปรนปรือ ฝ่ายลูก
 เรียนดี เดียวให้เปลี่ยวจิตต์ มักเบือนบิดเบือนซึ่งเรื่องหนังสือ
 อยากได้เพื่อนพุดจาและहारो พอกก็ออตามด้วยความรัก
 เกณฑ์เด็ก ๆ ในบ้านให้อ่านด้วย เพื่อได้ช่วยชวนให้ ใจสมัคร
 ครนมีเพื่อนเรียนล้อมอยู่พร้อมพรวก กลับชวนชักเล่นกันไม่
 หมั่นเรียน ครูกัดใจมิได้หยุด แก่เห็นสุดเอาใจจึงได้เขียน
 หวังให้กลัวอาชญาตงหน้าเพียร แต่กลับเพี้ยนผิดคลาดถึงขาดกัน
 ก็บุตรท่านเศรษฐีหนีไปหา พ้องบิดา "กรุณแกตั้น" ปลอบ
 ให้เรียนก็ไม่ไปจนใจครัน ต้องเป็นอันเลิกกับครูที่อยู่มา
 อุตส่าห์จ้างครูใหม่เอาใจลูก แต่ไม่ถูกใจบุตรสุดจะหา "กรุณ
 นันฉันเช็ดไม่เมตตา, คนนว่าจุจพรพไร" แต่เปลี่ยนครูอยู่ ฉะฉน
 ไม่มีเหมาะ มักทะเลาะเลิกเรียนต้องเปลี่ยนใหม่ พวกครู ๆ
 เช็ดกลัวกันทั่วไป ถึงจะให้เงินมากไม่อยากเอา บิดาผู้รักบุตร
 สุดจะกลุ้ม ลูกเป็นหนุ่มใหญ่โตยังโง่งเงา เทียวข้างครูอยู่ ห่าง
 ต่างดำเนิน คำจ้างเท่าไรนั้นไม่พรวนกลัว แต่ก็ไม่ได้ไปเท่าไร

นัก ประเดี้ยวชักเห็นต้องสั่นหัว เพื่องมาประคองตัว แก
 หวังชั่วค่าสอนสั ฟ่อนตาม ศิษย์จะรู้เท่าไรไม่รูระ ขอเสียงจะ
 เสียไปก็ไม่ขาม ศิษย์ผู้ใดตั้งหน้าพยายาม สอนให้ตามแต่
 รักสมัครเรียน ครุคนนถุกใจอยู่ ได้ยัด ถึงจะจดจางการเรื่อง
 อ่านเขียน ก็ถูกจิตต์ศิษย์ตนย่อมวนเวียน อยู่จำเนียรโต
 ใหญ่ไว้วิชา ฝ่ายพ่อแม่รักบุตรสุดจะรัก บุตรสมัครทางไหน
 มิได้ว่า ไขเงินทองกอบกำไม่นำพา อยู่ไม่ช้าแก่กตยาทำลาย
 ชนม์ ทรัพย์สมบัติมฤตคตกแก่ลูก ไม่ต้องปลูกเปลืองแรง
 แสงผล มีเพื่อนมาฮาฮอนับถอดน เฝ้าแต่ขนทรัพย์จ่าย
 สมายจริง เอาอะไรได้ทุกอย่างข้างสะดวก จะหยิบหมวก
 หมวกเหมือนผสง ทุกอย่างรู้เอาใจไม่ประวิง ดูเหมือนชิง
 กันมาคราต้องการ ไม่ช้านักทรัพย์หมดลดสะดวก จะหยิบ
 หมวกหมวกกระเดียดข้างเก็ยจคราน ถ้าเปลอหน้อยคอยหนี
 ตะลี้ตะลาน วิ่งเข้าร้านโรงจำนำไม่อ้าลา เพื่อนทงมवल่วน
 หายเหมือนตายจาก ที่มากคือสหายพวกนายหน้า “บ้าน
 ของท่านขายเท่าไร ใ้ราคา ผมช่วยค้าขายให้ด้วยไมตรี” เพื่อน
 สนุกพลุกพล่านขายบ้านช่อง พอเงินทองหมดเรียบก็จับ
 ต่อนไปใครเขื่อนถือเพื่อนดี ไม่เช่นนั้นเพื่อนโหล่โง่ระยำ บุตร
 เสริมรู้เป็นมาถึงครัน ไม่เห็นมีมิตรสหายมากล้ายกล้า ผิว
 ผู้ดีมีกระดากพะอากพะอ้า จะคิดทำการอะไรก็ไม่เป็น ต้อง

ตราตรากจากย่านถิ่นบ้านเก่า ขอทานเขาเลียงตนด้วยขันเชญ
 พักสถานศาลเจ้าทุกเช้าเย็น ค่อยคิดเห็นโทษตัวที่ชั่วมา คิดถึง
 เรื่องเก่าแก่พ่อแม่รัก สู้ฟุ่มฟักไฟฝึกให้ศึกษา ตามใจลูกเหลือ
 ดินคณนา ทุกสิ่งสารพัดไม่ขัดใจ คิดถึงครูสอนแต่ก่อน
 เก่า บางคนเฝ้าฝึกฝนพนวิสัย บางคนเฝ้าจับพิไร ไม่ถูก
 ใจพ้องพ้องอ้ออ้อ จนเหลวไหลได้เชญถึงเช่นนี้ พ่อแม่ที่รัก
 ลูกทำลูกหรือ? สิ่งใดลูกเสียคนกลับปรนปรีอ ร้องไห้อ้อ! บ่นว่า
 เหมือนบ๊อบอ วันหนึ่งไปถึงถิ่นบ้านชินแส ก็เดินแร้เข้าไปหา
 ตรงหน้าหมอ ร้องขอทานทันทีไม่ร้อ ฝ่ายท่านหมอมอง
 หน้าไม่ว่าไร ลงท้ายแกลกลอกหน้าหาว่าหลอก “เฮ้ย! เจ้าวอก
 เอ็งอย่ามาไกล หลอกคุณลูกสาวข้าหรือว่าไร หรือเข้าใจว่ากู
 ไม้รู้ที่ ข้าหมอดูจักลักษณะ อย่างเจ้านะบอกเพศเป็นเศรษฐี
 รุปลักษณะพักตร์เจ้าเผ่าผู้ดี ทำเช่นนั้นตั้งใจอย่างไรกัน?” ลูก
 เศรษฐีฟังว่านาตาหลัง ตอบเสียงดัง “พ่อแม่รังแกฉัน!” ร้อง
 ให้โฮเซบหน้าลงจาบัลย์ คนบ้านนั้นต่างพากันมาดู.

“ท่านเจ้าข้า! พ่อแม่รังแกฉัน เขาได้ฟันฟุ่มฟักฉันอีก
 ฉันทำผิดคิดระยำกลับคำชู้ จะว่าผู้รักลูกถูกหรือไร? ท่านทาย
 ฉันนั้นถูกลูกเศรษฐี ผู้กลัวเลวกว่าบรรดาไพร่ ซึ่งยังรู้กอบการ
 งานใดๆ เลียงชีพได้เพียงพอไม่ขอทาน โอ๊ย! ยิ่งเล่ายิ่งขำ
 ระกำเหลือ โปรดจุนเจือเถอะท่านหมอขอข้าสาร เหมือนช่วย

ข้าพเจ้าให้เนานาน จักเป็นการบุญอันมีผลงาม”

ท่านหมอนั่งฟังเล่าสนทนาเงื่อน แกงเจอนโอยรู้มัวจกาม
 “ข้าพเจ้าเล่าไปก็ได้ความ จึ่งเห็นตาม, พ่อแม่รังแกตรง เช็ด
 หรือไม่, ใครรังแกอย่างแม่พ่อ หรือว่าพอทนดอกขอบอกประสงค์
 “โอย! หนเดียวชีวิตแทบปลิดปลง ถ้าข้าสองต้องลงอวีจี้ อย่า
 รังแกอีกเลยลเคยเช็ด ของเมตตาก็เกิดประเสริฐศรี” ท่าน
 หมอพียงยมนเอนเอนอวีจี้ “เจ้าว่าดี, สมจริงทุกสิ่งอัน ข้าไม่
 อยากรังแกเช่นแม่พ่อ ที่ข้าขอข้าไม่อ่อนตามเพื่อนฉัน แม่
 เจ้าขอสิ่งใดข้าให้ฉัน ก็เป็นอันข้าทำข้ารังแก เจ้าจะตกอวีจี้
 ไม่ดีดอก เจ้าจะออกปากพ้ออย่างพ่อแม่,” ลูกเศรษฐีตกตลึง
 ทะลึงแล “โอย, ผมแน่ถูกล่อลวงบ่อดม เมื่อไม่ให้ใครจะว่า
 เจ้าข้าเอ๋ย นี่กลับเขี้ยยกคำที่มดำผม จะได้ไปก็ไม่ไล่ให้ระทม”
 ว่าแล้วชมชานกลับด้วยคับใจ หมอขยับจับบ่า “ข้าเจ้า! คำที่
 เล่าบอกข้ามาแล้วเมื่อไร พ่อแม่รักลูกผิดชนิดไร เขาก็ได้ทุกข
 ถมจนล้มตาย เวลานั้นตัวเจ้ายังเยาว์อยู่ จังไม่รู้อย่างตนจน
 นิบหาย เดียวนี้เจ้ารู้สีกสำนึกกาย จงชวนชวายฝึกหัดตัด
 สันดาน ข้าจักเป็นพ่อแม่ช่วยแก้ไข ต้องตามใจแต่ข้าจะว่า
 ขาน ถ้ายอมตามข้าว่าไม่ชำนาน ไม่ต้องร้องขอทานเขาต่อไป”
 ลงท้ายลูกเศรษฐียินดีรับ ไปอยู่กับจีนแสนแก่นิสสัย ไม่ว่าม
 กิจการสถานใด แกไขให้ทำสนจนชินการ แปรราณจิไซ

โจรผู้ไฝ่รบสบ
ชื่อนักกรบน้อย
กาพย์ยานี

นักกรบคือผู้รบ
เล็ดลักกษณ์อักรโยธ
ตามแผนแดนชมพู
เรียกกษัตริย์ลัดจากพราหมณ์

พวกสุทที่ชุดที่สี่
สัชนตามบรรยาย

ไทยเราเผ่านักกรบ
ผู้ที่จะดีทราชม

องค์พระมหाराช
ใครดมีพุมิพูน

รวมความตามสังเกตุ
ข้าราชการผ่านเมืองสัญ—

คำว่า“เสนาบดี”
ทุกแห่งตำแหน่งงาน
หัวหน้ามหาราช

สยามชาติราชภูริ์หญิงชาย

สมัยมุ่ง ทรัพย์นา
หนังสือ
หนังสือ

สมบุรณ์เครบด้วยความดี
ประเสริฐศรีสง่างาม
ตระกูลผู้ นักกรบนาม
แพศย์ที่สามผู้ ค้าขาย
คือกุลไ้แรงกาย

นิยมฝ่ายลัทธิพราหมณ์
อย่างเดีวจบทั่วสยาม
ไม่ถ้อตามชาติตระกูล
ทรงประสาทสี่ทรีพิบูล
ทรงอนุกุลทั่วหน้ากัน
เราเป็นเพศผู้ ประจัญ

ญาบัตรนันบอกทหาร
เป็นหลักขประวรรคการณ
มีทหารผู้เป็นนาย
แล้วข้าบาทมูลหลาย
ข้อมมีลายสงครามมา

โคลง ๕

ธรรมดานักรบผู้
 ย่อมกอบเกอเจ้อจน
 เพื่อชาติศาสน์กษัตริย์สุน—
 กายจิตต์ชีวิตพร้อม
 กายขันธ์

ธรรมดานักรบผู้
 จิตต์เกอเพื่อผลทวี

ขอหักนักรบชาติ
 เตรีมรบอบรมไป
 พวกกันมานาน
 สรรวมเกราะเหมาะมั่นเสมอ
 ขี่ม้าส่งงาม
 ตรวจตราตามหน้าท

ว่างงานการสงคราม
 ‘อาเถอร์’เธอเป็นครู
 อย่างสยาม—พระรามหก
 เพื่อชาติศาสนา
 บาทบทธกฐนรรยาท
 จากกฐนทแบบมรร—

เพ็ญคุณ
 จิตต์น้อม

ทรสุข เกษมนา
 พรากด้วยบุญ

กอบคุณูปการมี
 ชาติศาสน์ศรีกษัตริย์ไท
 ชาววิลาต* เรียกว่า ‘ไนต์’ (Knight)

ณทางให้ชาติเล็ดเลอ
 แตรรัทกาลคิง ‘อาเถอร์’
 กันพลั้งเพลอพลาดไพร
 พวกพลตามยามศึกมี
 คอยต่อตีพวกศัตรู

ย่อมกอบความดีอีก
 ทรงตั้งหมู่ ‘ไนต์’ นมา
 ทรงขอยกกองเสือบ่า
 พระเกียรติตราขั้วกับปักกลบ
 ‘ไนต์’ วิลาตไม่ผิดผัน
 ยาททั้งผองของลูกเสอ

* วิลาต คำเบงกาลี แปลว่า เมืองอังกฤษ.

ขอเปรียบเทียบให้ดู
คำจูนคุณอะเคอ

เป็นความรู้ แจกงานเจอ
ซึ่งลูกเสือกระทำมา

โคลง ๔

๑ บรรดานักรบต้อง
นอกจากนอนมีสกันธ
เครื่องใช้ณการณ—
ไฟจิตต์ในกิจกุม
กาพย์ยานี

เตรียมตน พร้อมเฮย
เกราะหุ้ม
รงค์พริก พร้อมแฮ
เขตต์แคว้นแดนตน

บรรดาลูกเสือต้อง
เตรียมกายเพื่อชวาชวน
เตรียมกิจวิทยา
เมื่อใดภัยมันดาล

เตรียมบ่พร่องกิจบุคคล
กำลังทนกระทำงาน
เพื่อนำมาไขกิจการ
ช่วยต้านทานได้ทันที

โคลง ๔

๒ นักรมจิตต์เกอ
ผู้พิบัติขัดสน
ไม่อาจจะช่วยตน
เต็มจิตต์คิดช่วยไห้
กาพย์ยานี

กลุชน
ทรัพย์สินไร้
ตามปรก ดิเลย
หากพ้นผองภัย

ลูกเสือเกอกลุชน
ผู้เฒ่าเด็กเยาว์วัย

ผู้ทรพท้าวหน้าไป
ตลอดไปจนสตรี้

โจรภัยไ้ระบาด
เป็นลมจมวารี

โคลง ๔

๓ นักรบมานจิตต์เอื้อ
ไปกระทำไ้ใคร
ไปก่อเดือดร้อนใน
เป็นกิจวัตรแน่นแฟ้น
กาพย์ยานี

ลูกเสื่อเอื้อเอภาร
อ่อนโยนโอนเอาใจ
ชำนาญการต้อนรับ
มรรยาทสะอาดสะอาด

โคลง ๔

๔ นักรบใจมุ่งเกื้อ
กอบกิจเพื่อปรกฏ
เป็นตราณอนาคต
โดยสุจริตแห่งตนไ้
กาพย์ยานี

ลูกเสื่อเกื้อกิจผอง
กอบกิจจิตต์ปรีดี

และคฤหาสน์เกิดอัคคี
ช่วยด้วยปรีดีทุกสถาน

เอาใจ คนเอย

กรุ่นเค้น

นากระ หน้อยเลย

ฝึกซ้อมสมสมัย

มีสันดานนำเลื่อมใส

เข้าที่ไหนได้ทุกทาง

ตามลำดับไพร่ขุนนาง

ชนต่าง ๆ ชมทั่วไป

เกียรติยศ

เกียรติไ้

คู่โลก

โลกของสดุดี

เพื่อเกียรติกิจลูกเสื่อศรี

ไม่หวังที่ค่าจ้างอน

พิทักษ์รักเกียรติยศ
เพื่อคณะสโมสร
โคลง ๔

๕ นักรบบรรเจิดด้วย
ถือปณิญาครัด
ยกเกียรติประเทศทัต
ละชีพไปละน้ำ
กาพย์ยานี

ลูกเสือเชื่อนักรบ
คำนันสัญญาหมาย
“เสียชีพอย่าเสียสัตย์”
จิตตั้งเป็นกัณฑ์
โคลง ๔

๖ นักรบหาหนุมผู้
กอบกิจหนักเบาทำ
ยามทุกข์ยากกรากกรำ
เรงร่าทำอ่อนน้อม
กาพย์ยานี

ลูกเสือเชอชายหนุม
เต็มใจไฟจิตชวน—

ให้ปรากฏสถาพร
เกียรติกำจรอยู่นิรันดร์

ดำรงสัตย์
เคร่งถ้ำ
เทิดเศส เขาแล
สบลไว้ให้อาย

ซ้อสัตย์ครบไม่คลาคลาย
มุงรักคล้ายชีวิตตน
ถือเคร่งครัดในกมล
แม่เสียชนม์ยอมบูชา

เพ็ญกำ ลังแฮ
ทั่วพร้อม
‘กริม’ อยู่ เสมอมา
มนัสเกอประโยชน์ชน

ยอมรัศกุ่มไม่เกียจกล
ขวยช่วยคนผู้ขาดแคลน

ไม่ย่อท้อลำบาก
 ำเริงบำเพ็ญแทน

โคลง ๔

บรรยายลักษณะผู้
 กับลักษณะลูกเสื่อทาบ
 เพื่อแสดงว่าเราอบ—
 ควรจักพุมใจได้
 กายขันธ์

บรรยายขยายลักษณะ
 ลูกเสื่อเชอชายชาญ

นักรบสบสุภาพ
 ลูกเสื่ออะเคอสรพ
 ของดำรงอยู่

บรรเจิดเชิดสมภาร
 พระองค์ทรงก่อเกอ
 เกียรติเลิดบรรเจิดงาม

แม้ตกยากกรากกรำแสน
 ทัจะแก่นเคื่องระคาย

นักรบ

เทียบไว้

มดดู กันแฮ

เกียรติมั่นเหมือนทหาร

แห่งผู้นำรบบำญ

ยอมสมานเสมอกัน

คงคุณตราบสิ้นสุริย์จันทร์

สุภาพนัผู้นำญ

งามแข่งคู่กับทหาร

พระจอมปรางฉัฎฐราม

กองลูกเสื่อแห่งสยาม

พระคุณหลามเหลือรำพรรณ.

มนุษย์เรามีดีที่ตรงไหน?

“พฤษภกาสร
 โททนต์เสน่งคง

อีกกฤษชอันปลดปลง
 สำคัญหมายในกายมี

นรชาติวางวาย
สถิตทั่วแต่ชั่วดี

มลายสิ้นทั้งอินทรี
ประดับไว้ในโลกา."
(จากกฤษณาสมันต์)

กลอนสุภาพ

โลกเรามาแต่คราไหน? ไปข้างหน้านานเฝ้าอีกเท่าไร
ไม่มีใครล่วงรู้สักผู้เดียว เราอาศัยโลกนครองชีวิต เหมือน
สถิตพักอยู่ครู่ประเดี๋ยว เปรียบฟองน้ำกับชีวิตไม่ผดเจียว
เชิญผู้ เชี่ยวชาญคิดพินิจตรอง อายุคนถึงร้อยมันน้อยนัก ต้อง
มีกักพูนผลกว่าชนพอง อายุโลกมากมายเป็นกำยกอง ถ้า
จะลองกะประมาณว่าล้านปี คิดเทียบส่วนโลกมีอยู่บ่หนึ่ง
เราไม่ถึงนาฬิกาก็อาหนึ่ เปรียบดังผลพฤษภชาติดินดามมี อยู่
ไม่กี่วันหล่นไม่ทนทาน ครอบรอบบีมเล่าลือเก่าหมด ไม่ปรากฏ
อยู่ ประจักษ์เป็นหลักฐาน อันข้างม้าวัวควายเม่อวายุปราน
มีแก่นสารเขาหนึ่งและทั้งา ทำประโยชน์นงมีคงอยู่ ได้
เชิดชูชื่อไว้แต่ไหน เราเป็นคนสั้นเล็ดกำเนิดมา ตายจะหา
คุณใดก็ไม่มี ล้วนเบียดบังยังร้ายที่จ่ายทรัพย์ ซึ่งอยู่กับลูกเฝ้า
ผู้เผ่าฝั้น อันลูกไม่เหลื่องหล่นให้ผลดี เพราะค่าที่กินได้กลับ
ให้คุณ มนุษย์เรามีดีในชีวิต ที่กอบกิจจการเลิศประเสริฐ
สุนทร ทำความชอบมอบไว้เป็นบุญ ไว้เป็นทุนไปข้างหน้า
สถาวร นี่แหละแพศยสัตว์ชั่วชั่วยอด ถึงม้วยมอดก็ยังมี

คดีสอน แก่ลูกหลานต่อมาเป็นอากร สถาพรพูนทวีสวัสดิ์
 คนเดิมจับโคป่าเอามาเลี้ยง ผักหัดเพียงเขนยานใช้การใด
 ถึงตนตายถ่ายกันเป็นหล่นไป นี่คือให้มฤตกพสกปวง คน
 ต่อมาเพาะปลูกเลี้ยงลูกวัว ไม่ต้องมัวค้นหาตามป่าหลวง เหมือน
 เพาะพืชพูนพอกเกิดดอกดวง ชีวิตล่วงก็ยังมีวิธีการ ต่อมา
 กิตรีตนมฤตมรส ได้เชยชดโอชาภัททาหาร อันนมสด
 ทั้งไว้มิได้นาน จึงคิดอ่านทำเป็นเช่นดังเนย ถึงตัวตายไว้
 แยกเป็นแบบให้ คนต่อไปทำแพร่ออกแผ่เผย ยิ่งไฟบุลย์
 พูนพอกผลงอกเงย ตลอดเลยมาถึงเราเนาสราญ ยังผู้คิด
 กลไกคิดไฟฟ้า คิดปรุงยาแยกธาตุตั้งศาสตร์สาร พระ
 สัมพุทธรักควันต์ทรงบันดาล ประดิษฐานศาสนาอันสาคร ท่าน
 เหล่านเมอตายร่างกายท่าน ไม่มีสารศูนย์เปล่าล้วนเน่าหนอน
 เลวกว่าพืชสัตว์แท้โดยแน่นอน กลับเคื้อดร้อนทำศพนบสักการ
 ขื่อสำคัญท่านทำขังความชอบ เป็นระบอบแบบแผนล้วนแก่น
 สาร คนภายหลังคิดเติมเพิ่มวิจารณ์ จึงดูอารยธรรมทุก
 ชันมา.

ได้เฉลยเผยแผ่มาแก่น กงทราบดีทั่วกันในปัญหา “มนุษย์
 ดีที่ไหน?” เชิญไตรตรา ซึ่งผิดกว่าพืชสัตว์อัสรรย์ เพราะ
 ฉะนั้นพึงหนอยอย่าถอยท้อ และอย่าพ้อว่าพล่ามเช่นความฝัน

เรามนุษย์เกิดมาทั่วหน้ากัน มีบุญคุณันครบสิ้นควรยินดี ส่วน
 สมบัติพิสดานตระการพร้อม อยู่แวดล้อมทั่วไปวิไลศรี ท่าน
 โบราณทำไว้อะไรได้มี ทับทวนกันมาล้วนน่าชม ให้เราใช้ได้
 สะดวกกว่าพวกสัตว์ เขาหนึ่งงาสารพัดที่สั่งสม ลูกหลาน
 สัตว์มิได้หวังตั้งนิยม ว่าได้ชมเขางาบูย่ามัน กลับเป็นสมบัติ
 ให้เราใช้สิ้น ทั้งอยู่กินประดีเปรมเกษมสันต์ เพราะคนเก่า
 คำจุนคุณอนันต์ ประสาทสรรพสุขสะดวกแก่พวกเรา จึง
 เป็นหน้าที่เราผู้เนาสุข ควรจะขูกิจจิตต์ถวิลไม่กินเปล่า ไว้
 สมบัติแก่รุ่นตระกูลเยาว์ ดังคนเก่าทำไว้แต่โรมา โลกนี้เหมือน
 ศาลาที่อาศัย ผู้เดินไกลพักเหนื่อยหายเมื่อยล้า ฝ่ายพวก
 เราเอากำเนิดบังเกิดมา พักศาลาร่มเย็นควรเห็นคุณ เมื่อ
 ยามไปควรกอบตอบสนอง เพื่อเป็นของงานเชื่อช่วยเกื้อหนุน
 คือบำรุงปรุงให้เพิ่มไพบูลย์ ผู้พักร่มใหม่มาสาธุการ เหมือน
 เรามาอาศัยอยู่ในโลก บริโภคสมบัติพิสดาน ผู้พักก่อน
 ทำไว้ได้สราญ ควรหรือผ่านพ้นไปไม่ตอบแทน เช่นบุทคล
 เกิดมาได้ผาสุก ใฝ่สนุกรนรมย์อุตมแสน สมบัติพ่อแม่
 มีไชยแสน ครั้นยากแค้นกอบกิจอันผิดพาล เช่นปลอมเงิน
 ปลอมทองปลอมของใช้ เข้าที่ไหนปั่นเบี่ยงตั้งเพลิงผลาญ เทียว
 หลอกลวงช่วงชิงทรัพย์ศฤงคาร รัฐบาลราษฎรได้ร้อนใจ พวก
 เหล่านตายไปก็ไว้อ้อ ว่าเขาคือตัวปีศาจอุบาทว์ใหญ่ ทั้ง

ความชั่วแพร่หลายกระจายไป ลูกหลานได้รับอยู่ไม่รู้วาย
มนุษย์เราทั้งตัวชั่วทั้งไหน เห็นจะไม่ต้องนำร้ายขาย จึงขอ
งดเพียงนี้ ไม่คลคลาย ข้าเจ้าหมายว่าคงรู้ทุกผู้คน.

แต่จะขอย่อยนข้างบนนี้ “คนมืดที่ประพฤติกุศล”
คือหน้าตลกเสื่อเอือกมด เราทุกคนอย่าประวิงทอดทิ้งเลย ถึง
หมดเขตต์เป็นลูกเสื่ออย่าเบือนาย ตั้งจิตต์หมายสมาทาน
เถิดท่านเอ๋ย แทนคุณโลกที่เราเนาสะเบย ให้ชนเขยชม
เราอยู่เนนาน นคืองาน่งเขาเรามนุษย์ ผลต้องผุดพันธุ์
ถึงลูกหลาน อย่างน้อยได้เป็นหุเมอรู การณ์ เขากล่าวสาร
เชิดชูทวดปู่ตน.

ตรงกันข้ามอย่าได้เอาไว้ออ ให้เขาเลื่อทางชั่วอันมัวหม่น
เราอยู่ไปไม่นานก็ลาญชนม์ ก่อกุศลไว้เถิดประเสริฐ เอย.

“รู้ไว้ ไซ้ว่าไต่บ่าแบกหาม”

กลอนสุภาพ

สุภายิตโบราณท่านชานไซ ว่าเรารู้กิจการสักปานใด มัน
ก็ไม่ผิดแปลกต้องแบกเลย เราลูกเสื่อควรเพียรเรียนทุกอย่าง
ในเรื่องทางช่วยเพื่อนไม่เชื่อนเลย ขึ้นต้นไม้, ว่ายนํ้า, ทำ
จนเคย ใครจะเอื่อยอะไรดีมีทุกทาง ข้อสำคัญนั้นหนาดัง
หน้าจะ อุดสาหะช่วยมิตรกิจทุกอย่าง ทั้งช่วยชาติศาสนา

ไม่ร่ำร้าง ถือเป็นทางมรรยาทอาตมา ฉะนั้นเรารู้สึกเสียไม่
 เบื่อหน่าย ต้องมอบกายฝนฝนทางศึกษา เพราะการรู้ศิลป
 กิจวิทยา ไม่หนักบ่าแบกหามจึงขามกลัว จังอยู่หน้าที่เป็น
 เช่นเสมียน ควรจะเพียรฝึกหัดสันตติทั่ว ไม่ควรไฝ่ทางอื่น
 เทียมนี้มนั ทังกิจตัวค้ำคานให้ชาทรม ซึ่งเพียรฝึกกิจข้าง
 ทางลูกเสือ ผู้กอบก่อการสุภาพไม่หยาบหยาม ถือเป็นผู้
 อดสำหะพยาม แสวงความรู้ไว้ใช้เป็นกลาง ตระเตรียม
 การเอื้อเฟื้อช่วยเกื้อหนุน เพื่อคำจูนกิจการงานทุกอย่าง สืบ
 ผู้ร่ำหมายรู้ ซึ่งดูทาง รู้จักข้างสังเกตในเหตุการณ์ รู้
 ซ่อมแซมเย็บปักถักร้อย รู้หุงต้มข้าวปลาปรุงอาหาร รู้
 ฝึกหัดปัจจุบันพยาบาล รู้จักการป้องกันอันตราย สิ่งใดยัง
 ไม่ถนัดฝึกหัดไว้ เพื่อจะได้เกื้อกิจมิตรสหาย ยิ่งรู้มากก็ยิ่ง
 บวกสะดวกสบาย ทางชวนขายค้าห่มหุ้ คณะ รกคนนดกว่า
 มหุ้รกร ทานสารภายิตไม่ผิดหละ แต่รกรผู้เห็นแก่ตัว
 นั้นชั่วนะ! ยิ่งไรประโยชน์กว่ารกรหุ้บอน เพราะชาติจัก
 สมบูรณ์พูนสวัสดิ์ เพิ่มพิพัฒน์ภิชโยสโมสร อาศัยความ
 ชุชุมอุปกรณ ต่างคนผ่อนพองพาทั่วหน้ากัน อันผู้ซึ่งเห็น
 แก่ตัวมัวแต่หมาย ซึ่งผลฝ่ายตนก่อนไรผ่อนผัน ชาติจะยับ
 อับปางก็ข้างมัน รกคนพรรณนนั้นยังคักดาน ถึงจักมีความรู้
 กู้แต่อาตม เอาเปรียบชาติเชือดเนื้อเหลือสมาน ขอเพื่อน

เราเอาจิตต์คิดวิจารณ์ ถึงกิจการเกือชาติอย่าคลาดคลา เช่น
 น้และควมรู้ จักชูเชิด มีคุณเล็ดเล็ดล้นควรรค้นหา ความ
 เจริญก็จักมีทั่วมา เป็นสง่าชาติเรานานเนา เอย.

“ปากร้ายใจดี”

กลอนสุภาพ.

คำ“ปากร้ายใจดี”มีผู้ขาน เราได้ยินชื่อนานมานาน ควร
 พิจารณาดูบ้างว่าอย่างไร แม้นเราเป็นเช่นนดีหรือชั่ว เขาชม
 ตัวหรือเขาตาแข็งปราศรัย เราปากร้ายใครก็รู้ทุกผู้ไป แต่น้ำใจ
 กว่าจะรู้ ต้องดูนาน ถูข้นชมปากเราว่าเพราะเพราะ ก็เหมือน
 เยาะเย้ยขอสพอลอхан เพราะทุกคนเห็นเป็นพระยาน จึง
 ทำขวานผ่าซากติปากเรา แต่แสร้งว่าใจดีเป็นที่สุด ใครจะชุด
 คัดค้านโวหารเขา เหมือนดมหับลหลังเด็กยังเยาว์ ชมอย่าง
 เก๋ว้นดีอย่างไร อันวาจาเครื่องชั่วถึงจิตต์ ว่าจะคิดการงาน
 สถานไหน สายบัววัดอัตราชลาลัย โฉดฉลาดคาดได้ด้วย
 วาจาจริงอยู่คนปากใจอาจไขว้เขว ถึงจะเสแสร้งสรกถันมุสา
 ให้ผิดจากน้ำใจผิดไผ่มา ไม่ทันซ้ำคำที่พูดพิสุจน์เอง ว่าจงรัก
 รักดีหรือมีสัจย์ หรือจะคิดดีคิดโกงคิดโกง เหตุนี้ปราชญ์
 ผู้พิจารณาในกาลเพรง จึงเชลงหลักจําเป็นตำรา คนใจดีมี
 บ้างกะต้างปาก พูดตำราก่อนหูเหมือนขู่ด่า แต่ใจไม่สังเกต

เจตนา ผิดกับว่ามาข้างบนคนละทาง เช่นนั้นว่าขาด'วสนา'
 ช่งแปลว่า 'อบรม' ให้สมอย่าง— สุภาพชน, จนเคยเลยจาง ๆ
 ไม่เห็นข้างหยาบคายร้ายอย่างไร คงได้ยืนกับห้อยู่ทุกท่าน
 ช่งผู้ ขานหยาบช้าด้วยปราศรัย "อ้ายฉิบหายตายहां! มาเมื่อไร?"
 "มารถไฟบ้ายน, อ้ายผดง!" เขาเล่าว่ามึงงานที่บ้านหนึ่ง พ่อ
 บ้านช่งช่วยอยู่ ดูพระสงฆ์ ไม่เห็นมีหมากพลอย ทุกองก็
 แกลงส่งเสียงจ่าต่อว่าไป "อ้ายอับปรียผ่งสนทงนิน มึงพา
 กันคุตคุ อยู่ที่ไหน ให้พระนั่งแหงนหมากอยู่ว่าไร ไม่มีใคร
 ดแลแต่สักตัว" เจ้าของบ้านตอบมาหยาบกว่าน พระหลวงพ
 ่หนักขึ้นต่างกลืนหัว เพราะรู้ว่าใจดีไม่มีมัว แต่ปากชั่วเหลือ
 รับอับประมาณ นเพราะไม่ศึกษามาแต่ต้น ครั้นแก้พันพัน
 ผ่อนให้อ่อนหวาน เลยผ่งแน่นเป็นจริตติดสันดาน ถึงใจอารย
 ปากก็อีนจนสนั่นหวั่น ผู้คนเคยกันไม่เป็นไรนัก เพราะรู้จัก
 น้ำใจไม่ฉงน ไม่คุ้นเคยแล้วต้องเชื่อว่าเหลือทน คงให้ผล
 ร้ายแท้เป็นแน่นอน ถึงไม่มากก็น้อยไม่ถอยถด ดังปรากฏใน
 นิทานบุราณสอน แต่จำได้ไม่ถนัดขอตัดทอน เอาแต่ตอน
 พุดจาไม่น่าฟัง พวกชายหนุ่มพากันเที่ยวผ่นผาย ไปพบนาย
 พรานเถื่อนเอนละมั่ง ล้วนแต่อยากได้เนื้อเหลือกำลัง ต่าง
 ประดังกันมาขอตาพราน คนทหนึ่งอวดคิดผ่ปาก "เฮ้ย! อ้าย
 กลากทำอะไรเร่งไข าน อ้อ! แร่เนื้อหรือนั่นอ้ายจั้นทาล ต้อง

เจอจากข้างเอออย่างดี” พรานสะดุ้งมุ้งเขม่นอยู่เป็นพัก จึง
 พะยักหน้าให้ “ได้สัพ” คนที่สองย่องมาพลางพาที “อิตาน
 ขตตผตจรงๆ เห็นเพื่อนมาต้องให้ไฟไร้อ เรว ๆ ! ขอชนหนึ่ง
 เกะอะอย่าเบอะนึ่ง” ตาพรานรับว่าจะให้ไม่ประวิง คนที่สาม
 ตามวิ่งมาวิ่งวอน “ขอโทษเถิดพี่พรานสงสารฉัน มาพบกัน
 เมื่อเงินเฟือญล่อน ขอสักชิ้นเถิดพี่พรานอย่ารอนรอน ขออวย
 พรให้พี่พัฒน์สวัสดิ์” พรานพะยักหน้าให้ด้วยใจเด็ด ครั้น
 สรรพเสร็จแบ่งปันขม้นขม้ คนที่หนึ่งให้กะดกกลวี่ เพราะ
 วิ่งแข่งกร้านไม่หวานเลย ที่สองให้ฟ้งผัดทอดเหนียว เพราะ
 เช่นเดียวกับคำพราญเฉลย ให้เอนอดที่สามตามภิเปรย ที่เขาเอ่ย
 เอนอดขอฟ้งพอกรรถน เอนอดทานมีเค้าเช่นเอนอด ขอผู้ที่ทำได้
 อภัยฉัน ด้วยไม่มีเวลาค้นหาทัน จึงตัดสั้นพอเป็นเค้าเช่น
 เอนอดมา ข้อสำคัญปรารภจะสาธก เรื่องวจาลามกนัชนัชัว
 ถึงน้ำใจไม่สังเกตเจตนา ก็ยังพาโทษท่วมเข้าสมदन อย่างน้อย
 ก็ขาดผลเพราะตนชาน อย่างนิทานตัวอย่างที่ข้างต้น ควรพวก
 เราเขารว้ยไฟภมล จงผกผันผดจากาษาต ถึงจะโกรธปาน
 ใดไม่สำราญ ขู่กะชาทหยาบชาเสียวราศรี อันคนผู้ปากร้าย
 แต่ใจดี เพราะเดิมทีมิได้หัดคอยตัดรอน ครั้นแก่มากปาก
 ชินเสียสิ้นแล้ว ถึงใจแผ่วปากก็เท่ากับเน้าหนอน แสลงห
 ผู้ฟ้งทั้งนคร ล้วนแต่ทอนความรักสามัคคี กว่าจะรู้ว่าใจนั้น

ใสสด ปากแตกหมดเพราะหมัดน้ำบาดสี จะคบเพื่อนก็ต้อง
 นานประมาณปี พันธุ์ ๆ ร่วงหักจึงรักกัน ข้าเจ้าเคยเห็นพัน
 ท่านผู้เฒ่า แข็งแรงเคี้ยวฟันเด็กไม่เสกสรร จึงขอลามถึงยา
 รักษาฟัน ท่านตอบพลัน“จงอย่าด่าผู้ใด” เป็นคติไตรตรองจะ
 มองเห็น ฟันกระเด็นก็เพราะคำทราไซ คำว่าเขาเอาหมัดกัด
 เข้าไป ฟันจึงไม่ทนทานพาลกระเด็น คือท่านให้ฝึกหัดระมัด
 ปาก ถึงแม้หากสัพยอกพูดหยอกเล่น ก็เป็นข้อคมจำควร
 บำเพ็ญ ให้ชินเป็นคุณธรรมประจำตน “ปากเป็นเอกลักษณ์เป็น
 โท”ท่านโบราณ คงพิจารณาแน่ตระหนักเห็นภักผล จึงกล่าว
 ไซไว้เป็นแบบเย็บยวบ เราทุกคนควรจำเป็นตำรา ฝึกหัด
 กายปากใจให้ใสสุทธี ตามพระพุทธโฆสาวทศาสนา อุทิศชีพ
 เชิดชื่อให้ลือชา ไว้ในหล้าแหล่งสยามให้งาม เทอญ.

จงทำเหมือนจะไม่แก่ไม่ตาย

อชรมรรต ปุราขุโณ วิฑุขามรตญจ จินตเยต,
 “ปุราขุณฺพิงคะนิงถึงวิชาและผลประโยชน์ จุจคนไม่แก่
 ไม่ตาย” (จากหิโตประเทศ)

ขอบรรยายอรรถแก่	สภา มิตเฮบ
จาก ‘หิโตประเทศ’	ท่านอ้าย
ตามสติปัญญา	หยั่งคิด
เสนอเพื่อเพิ่มรู้สร้าง	ขงคุณ

คือสุภายิตแจ่ม
 นึกไผ่วิทยาหนน
 ไผ่ผลประโยชน์พึง
 ดังอาตมมีได้รู้

ธรรมดามนุษย์ผู้
 รักทรัพย์รักสบาย
 แต่ความเกียจคร้านทาน—
 อ่อนอดสำหรับสร้างกิจ

ฝึกวิชาเล็กน้อย
 นึกว่าพอพาดน
 อดอิทธิฤทธิ์ศักดิ์
 นึกแหละเหตุไรจึง

แสวงทรัพย์ได้เล็กน้อย
 นำทรัพย์เล็กน้อยปาน
 สร้างสุขมากเท่าแสง
 นึกทำให้ค่อย

ดาวใดมืดงั้น
 หมดปราชญ์มีเปรตถม—
 คนมีหมด, เชิญใจ
 ดาวนั้นจักรอนอ่าว

“จงคะนึ่ง
 เนืองไว้
 เพียรยิ่ง เทอญท่าน
 แก่ตาย”

เผ่าอารย เรนา
 รัก
 ทัดไว้

ก่อผล
 หน่ายฝึก
 ดนอ้าง—

แข่งปราชญ์
 เร็ดอารย
 หน่ายแสวง
 หงห้อย

สร้อยส่อง โลกพ้อ
 ดงจุม

แน่นไป
 ถัดดาว
 มีทั่ว เมืองเฮย
 อับเฉา

วิชาดังเนตรบ้าน
 สมบัติคือหัตถ์เพล
 สองสิ่งนี้แหละชู
 ควรรอบรมน้ำมัน
 เหตุนี้ท่านจึงให้
 หาทรัพย์เพื่อช่วยแรง
 ช่วยตนเพื่อก่อกิจ
 ยามทุกข์ก็ได้เปลี่ยน
 จริงอยู่ คนอยากได้
 แต่มักย่อท้อใจ
 มักคิดว่าอาตมา
 จึงเสาะสุขเกือทอง
 เพราะกลัวจักแก่แล้ว
 เสาะวิทยา, ทรัพย์เจียน
 ไม่ได้รับสุขกาย
 คิดแก่ตายเข้าด้วย
 ควรทำเป็นไม่รู้
 บากบั่นหมั่นแสวง
 มุ่งเรียนวิทยาหมาย
 ถึงจักแก่ม้วยได้

เมืองคี่ ทั่วแล
 แห่งด้าว
 เชิดชาติ เรนา
 มนต์แสง
 หาวิชา—หาพ่อ
 รัฐเรือง
 กอบสุข
 ปลดภัย
 วิทยา ทรัพย์แยะ
 จดจ้อง
 อยู่ไม่ นานเลย
 ทอดเพียร
 เลยตาย เสียนา
 จวบม้วย
 และจิตต์ ทนพ่อ
 จึงแห่ง
 สึกตาย แก่เลย
 ทรัพย์ไว้
 มุ่งสิ่ง รู้เทอญ
 หลักฐาน

คือวิชาที่ได้
 จักต่อเป็นสะพาน
 เป็นอาชีพสืบ^๔ฐา—
 ทรัพย์ที่เก็บนั้นได้
 แม้เรายังไม่สิ้น
 ทรัพย์และวิทยาคุณ
 จักส่งวิบุลผล
 สมที่ท่านอ้าง^๕ช
 เรายังเด็กอยู่ต้อง
 อย่าเกียจอย่าคร้านถอน
 โตขึ้นจักกอบกิจ
ความหมั่นเป็นเคำขอ
 ขามเล่นก็เล่นให้
 ขามกอบกิจก็ทำ
 ขามเรียนจ้^๖งเรียนบาน
 น^๗แหละทางชนชน

ศึกษา
 พาคให้—
 นะส—กุลแฮ
 ช่วยสกุล
 ศูนย์ชนม์
 คุ้ม^๘
 เพิ่มสุข เสมอแฮ
 ชักสอน
 เรือนวิฆ ชาพ่อ
 จิตต์ท้อ
 หาทรัพย์ สะตวกแฮ
 คติจำ
 สนุกสนาน เทอญพ่อ
 กิ^๙จันน
 เม็กจิตต์ เสมอเทอญ
 ณสวรรค์ เจี้ยวแล.

